

DE PROOSDIJKOERIER

september 2003, jaargang 19 nummer 3

Colofon

'De Proosdijkcoerier' is een kwartaaluitgave van de Historische Vereniging 'De Proosdijlanden' geregistreerd onder ISSN 1388-7165

Redactie:

Joop Frankenhuizen (eindredacteur)
Jan Rouwenhorst
Fred de Wit

Redactieadres:

I.A. Frankenhuizen, Trilgras 16,
3648JD Wilnis. Tel: 0297-282938
e-mail: jfrankenhuizen@hetnet.nl

Bestuur:

J. Meulstee, voorzitter
Conincksmeer 5, 3645WG Vinkeveen.
Tel: 0297-264494

H. Strubbe, secretaris
Kievislaan 20, 3645KL Vinkeveen.
Tel: 0297-262560

C. Westerdijk, penningmeester
Molenwiek 98, 3642 BT Mijdrecht.
Tel: 0297-283339

B. van Tol-Burgers, 2^e penningmeester en
genealogie, Burg. Padmosweg 38,
3648BG Wilnis. Tel: 0297-284213

A. Hagen, bibliotheek, documentatie en
internet. Toermalijn 1, 3643AA
Mijdrecht. Tel: 0297-287550

G.J. Meulstee, vice voorzitter, heemkunde
Bijleveld 71, 3645XT Vinkeveen.
Tel: 0297-263582

Mr. A. G. van Solinge, archeologie
Zorggras 15, 3848 HT Wilnis.
Tel: 0297-289126

E. Swaab, public relations
Dorpsstraat 6, 3641EC Mijdrecht.
Tel: 0297-287469

Ledenadministratie

L.M. Rimmelenkamp, Rozenobel 27,
3641NJ Mijdrecht
Tel: 0297-286170

Postadres vereniging:

Postbus 65, 3648ZH Wilnis
Bankrekening nummer 3696 18505

Website: www.histver-pl.nl

E-mailadres: info@histver-pl.nl

Lidmaatschap:

Lid worden kan door aanmelding bij de ledenadministratie op bovenstaand adres.

Contributie € 15,00 per jaar

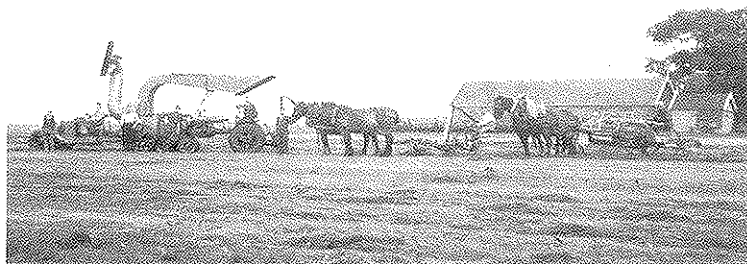
Losse nummers € 4,50

Oplage: ca 950

Opmaak verzorgd door de eindredacteur.
Drukwerk: Drukkerij Avanti Wilnis

Bij de voorplaat

In het kader van het jaar van de boerderij nogmaals een boerenhofstede op de omslag. Het is de hoeve "Bethlehem" aan de Amstelkade 59/61 in Wilnis. Het betreft een gaaf gedetailleerde T-huis- of dwarshuisboerderij (nr. 61) met zomerhuis (nr. 59) gelegen aan de dijk van de Kromme Mijdrecht. Blijkens een steen in de voorgevel dateert het voorhuis uit 1885. Op de steen staat vermeld M. van Wieringen-van Soest, 30 maart 1885. Het achterhuis en de stal zijn ouder en gebouwd omstreeks 1850. Het zomerhuis rechts van de boerderij moet omstreeks 1900 zijn gebouwd. Opvallend zijn de decoratieve elementen in de voorgevel zoals de gekorniste (omlijstende) wenkbrauwen boven de ramen en de deur en de sierankers. Deze boerderij met zomerhuis staat op de gemeentelijke monumentenlijst en geniet derhalve bescherming. In het boekwerkje "De Ronde Venen", geschiedenis en architectuur, van Saskia van Ginkel-Meester en Hans Lagers, betrekking hebbende op de provinciale monumenten-inventarisatie, worden deze gebouwen als monumentaal en als zeer waardevol omschreven. Sinds 1890 is er op dit bedrijf tot omstreeks 1942 'geboerd' door de familie Arie Looij. Daarna gedurende een aantal jaren door de familie Daan Molenaar en tenslotte van 1954 tot omstreeks 1990 door de familie Samsom-Winkel. Joost Samsom was naast boer ook raadslid en wethouder van de gemeente Wilnis. Enige jaren geleden is de boerderij gerestaureerd en ingericht als zorgboerderij voor verstandelijk gehandicapten. Een fraai voorbeeld van (her)gebruik van gebouwen die aan het agrarische bedrijf zijn onttrokken. De exploitatie is in handen van de Stichting Abrona en de Stichting Reinaerde. Aan de boerderij zijn een theetuin en een camping verbonden. Tevens worden er dieren verzorgd in de kinderboerderij. Onder begeleiding wordt de boerderij door verstandelijk gehandicapten gerund. Een aantal verzorgden woont er permanent onder begeleiding. Het personeel wordt dagelijks vanuit de hoofdvestigingen van de stichtingen versterkt.

Grasoogst in de zomer van 1942 op de boerderij Bethlehem ten behoeve van de grasdrogerij van de fa. Van der Vaart in Woerdense Verlaat. Mechanisatie heeft nog niet toegeslagen. Men werkte nog veel met paarden.

Doelstelling:

De vereniging sielt zich tot doel belangstelling te wekken voor de geschiedenis van De Ronde Venen en een stimulerend aandeel te leveren in de ontwikkeling van de regionale en plaatselijke geschiedenis in de ruimste zin.

Van de voorzitter

Ruik het verleden

Interesse in geschiedenis. Dat is wat u en ons bindt. Lezers en lezeressen van de Proosdijkoerier vinden het leuk om bezig te zijn met wat vroeger gebeurd is. Het belang hiervan is voor een ieder verschillend. Onze herinneringen, ons geheugen is een groot goed. Terug kijken op wat geweest is. Het is voor velen een groot genoegen. Herbeleven van de leuke dingen. Kijken naar foto's of lezen over plaatsgenoten. Het leuke is dan dat bijna altijd wel de glimlach opkomt. "Weet je nog.....?!" Soms ook de traan. Herinnering aan dierbaren geeft ook weemoed. Maar de drang om te kijken in het verleden is toch vooral gericht op een soort gelukzalig herbeleven. Terugkijken op de goede dingen die geweest zijn. We hopen dat u met de producten van onze vereniging veel historisch genoegen vindt.

Geur

Onze herinnering wordt ook gevoed door geuren. Het zal u vast wel overkomen zijn: u komt ergens, u ruikt en u herinnert zich. Van talloze geurherinneringen noem ik u er drie. De geur van varkens. Voor mij onlosmakelijk verbonden aan die vele, ontzettend plezierige zomervakantieweken, die we met de jeugd van de korfbalclub in Lochem meemaakten. Bij de geur van een varkensschuur komen voor mij de zoete herinneringen aan de jaren zestig en zeventig weer boven. Wat te denken van de lucht van bromfietsbenzine? Geloof het of niet maar de geur van verbrande mengsmering brengt mij terug naar onze verlovingstijd. Met je geliefde op de Mobylette naar plaatsen en plekjes waar je samen plezier beleefde. Zo is de geur van grondwerk, het omgewoelde zand en klei van een nieuwbouwwijk of wegaanleg voor mij de link naar mijn jonge jeugd in Amsterdam. Uren spelen tussen het zand en de buizen. Plezier, goede herinneringen aan wat geweest is. Er zijn talloze voorbeelden aan vast te knopen. U kunt daar voor uzelf vast wel eigen voorbeelden bij bedenken. Geniet ervan. Geniet van het verleden. Herinner, gedenk, herdenk. Het bestuur van de historische vereniging de Proosdijlanden wenst u de komende maanden weer volop geschiedenisplezier.

Ledenvergadering

Op 25 november a.s. zullen we in het verenigingsgebouw achter de Gereformeerde kerk in Vinkeveen onze halfjaarlijkse ledenvergadering houden. Onze ledenbijeenkomsten proberen we zo veel mogelijk over de diverse kernen van de Ronde Venen te spreiden. Deze keer dus Vinkeveen. We hopen op een grote opkomst. Noteert u de datum

vast. Bij deze Koerier ontvangt u de uitnodiging en de agenda met een toelichting op het programma. Graag tot ziens!

Schrijvers gezocht.

Het moge duidelijk zijn. Onze Proosdijkoerier is één van de belangrijkste producten van de vereniging. Al sinds jaar en dag mogen we ons gelukkig prijzen met een uiterst gedreven groep redacteurs. Zij schrijven zelf en zij maken gebruik van de stukken die anderen ons aanleveren. Bij deze wil ook het bestuur nog eens de al vaker gedane oproep aan de leden onderstrepen: lever uw persoonlijke historische onderzoeken aan ter publicatie. Wordt mede-eigenaar van ons historisch gedachtegoed en produceer zelf ook artikelen voor onze Koerier. Nog beter: wordt een vast scribent. Bij voorbaat dank voor uw bijdragen.

Maandagavonden

Nu de vakantieperiode weer voorbij is kunnen we ook weer terecht op de wekelijkse maandagavond bijeenkomsten in het gemeentearchief. Vanaf 19.00 uur kunt u terecht om even kennis te maken met andere leden van de club of om aldaar uw persoonlijk onderzoek te doen. Onder begeleiding van archivaris, tevens bestuurslid Ton Hagen of de andere aanwezige bestuursleden kunt u in het verenigingsarchief en soms ook het gemeentearchief de voor uw onderzoek benodigde stukken inzien. Tussen 19.00 en 19.30 is het gemeentehuis gewoon toegankelijk. Komt u na 19.30 dan is een tikje op het raam van de werkplek van de archivaris, rechts naast de hoofdingang voldoende om iemand te laten openen.

Jaap Meulstee

Inhoudsopgave

- 66 Bij de voorplaat
- 67 Van de voorzitter
- 68 Zij waren de grondleggers van wat De Ronde Venen zijn geworden
- 74 Van koeienpad tot winkelstraat
- 77 Gesprongen uit een brandend toestel
- 79 Over genealogisch onderzoek
- 80 Evert Treur: "Mijn oorlogsherinneringen"
- 87 Commotie over zandzuigen en vervening (3)
- 90 Een bovenmeester in Driehuis
- 93 Baambrugse Zuwe ontsluitingsweg ?
- 94 Mededelingen
- 95 Nieuwe leden

Zij waren de grondleggers van wat De Ronde Venen zijn geworden

door Joop Frankenhuizen

Laatste deel: De familie van Wieringen

In de Proosdijkoeriers van december 2002 en maart 2003 heeft u kennis kunnen maken met de broers Jacob en Adrianus Verdam. Zij waren in de 19^e eeuw respectievelijk burgemeester van en notaris te Mijdrecht. Samen met hun zoons Klaas en Anthony, respectievelijk gemeentesecretaris en notaris en later ook burgemeester van Vinkeveen, hebben deze bestuurders ruim 100 jaar lang het wel en wee in het gebied van De Ronde Venen bepaald en met anderen de basis gelegd voor het veen-weide gebied zoals het nu geworden is. Deze aflevering gaat over de familie Van Wieringen. Een familie van grootgrondbezitters, veenbazen en turfhandelaren, door huwelijken nauw verwant aan de invloedrijke families Verdam, De Voogt en Van der Does. Wij volgen de meest spraakmakende mannelijke nakomelingen van het geslacht Van Wieringen.

Hendrik van Wieringen #1 (1720 ?-1784)

Voor zo ver valt na te gaan dateert het geslacht Van Wieringen in Mijdrecht van de 17^e eeuw. De oudste doopboeken van de Hervormde gemeente te Mijdrecht spreken in 1681 over ene Cornelis Janszoon van Wieringen. Vervolgen we deze boeken dan zien we dat er tot 1702 met enige regelmaat kinderen van deze Cornelis gedoopt worden. Daarna wordt het stil. Ruim veertig jaar later, in 1743, is er sprake van de doop van "Jacob, kind van Hendrik van Wieringen en Maagtje Schipper." Tussen het geslacht van Cornelis Janszoon en Hendrik bestaat geen verbinding. Kennelijk is Hendrik van Wieringen van een andere tak. In september 1740 wordt hij ingeschreven als lidmaat van de dan nog gereformeed geheten hervormde gemeente te Mijdrecht. Volgens de predikant die hem inschrijft woont Hendrik dan op Bozenhoven in het stuk tussen Driehuis en de dorpskern. De inschrijving van Hendrik I in het lidmatenboek vermeldt slechts "met attestatie", de naam van de gemeente van herkomst ontbreekt. "Met attestatie" betekent dat de kerkelijke gemeente van herkomst instaat voor de christelijke handel en wandel van genoemd persoon. Het zegt dat deze persoon zonder meer als lidmaat in de nieuwe kerkelijke gemeente kan worden ingeschreven. De gereformeerde gemeente in Nieuwkoop ziet Hendrik van Wieringen kennelijk als een goed christen. Afgaande op een vermelding in het trouwboek van de Hervormde gemeente te Mijdrecht blijkt zijn zoon Klaas I in Nieuwkoop geboren en daar ook te wonen. Reden om aan te nemen dat vader Hendrik I daar ook vandaan komt.

Rond 1741 trouwt Hendrik I in Nieuwkoop met Elise Samsom. Een jaar later wordt genoemde zoon Klaas I geboren. Elise overlijdt in het kraambed. Datzelfde jaar nog trouwt Hendrik I met de eveneens uit Nieuwkoop afkomstige Maagtje Schipper. Het echtpaar krijgt vier kinderen. In 1759 overlijdt Maagtje. Hendrik laat er geen gras over groeien en trouwt datzelfde jaar nog met de in Achttenhoven geboren Nelletje Hossevoort. Bij haar verwekt hij naast een aantal doodgeboren en

vroeg gestorven kinderen nog eens zeven andere kinderen. Het is een tijd van grote kindersterfte die ook Mijdrecht niet onberoerd heeft gelaten. Bij zijn overlijden in 1784 zijn nog zes kinderen in leven. Het zijn Klaas I, Jan, de inmiddels getrouwde Marritje en Neeltje en de minderjarige Jannetje en Grietje. Het werkzame leven van deze stamvader heeft in het teken gestaan van de verveningen en de turfhandel. Hij legde de basis voor de verdere ontwikkeling van het gebied van de rondevenen. Wij vervolgen de genealogie van het geslacht met zoon Klaas I. Het zijn vooral diens kinderen en nazaten die in het Mijdrecht van de 18^e eeuw een voorname rol gespeeld hebben. Van de andere zonen van Maagje Schipper, Jacob I en Jan, en de zonen van Nelletje Hossevoort, Cornelis I en 2, is weinig bekend. In de veenderijregisters is in 1755 sprake van Jan van Wieringen. Onduidelijk is welke Jan hier bedoeld wordt. Het zou een in 1749 met attestatie uit Woubrugge ingeschreven Jan van Wieringen kunnen zijn, want de in 1750 geboren Jan is dan nog te jong om in de veenderijregisters als verveender te worden genoemd. Cornelis I is kennelijk al jong overleden, want in 1769 wordt Cornelis 2 geboren.

Klaas van Wieringen #1 (1742 ?-1786)

Klaas I is geboren in Nieuwkoop. In 1764 komt hij naar Mijdrecht en trouwt daar in gemeenschap van goederen met de in Mijdrecht woonachtige Marritje Vlot. Haar vader Cornelis is veenbaas en bezit in de polder Bozenhoven grote stukken land. In mei 1766 overlijdt Cornelis Vlot. Klaas I is door zijn huwelijk met Marritje meteen één van de erfgenamen. Volgens een notariële acte uit dat jaar (RAU map 1623, stuk 697) erft hij 8 morgen veenland (ca. 7 ha.), 540 roeden hooiland, een turfschuur en een nieuw huis "zijnde het hujs van de Ed. Hoogm. Heeren Staten 's Lands te Utrecht vrij van lasten voor de tijd van 75 jaar." Het bedje van Klaas I lijkt gespreid en de grond- en turfhandel van de familie krijgt een nieuwe impuls. Schoonvader Cornelis Vlot haalt de geschiedenis ook nog met een andere zaak. Volgens een notariële acte uit mei 1766 (RAU

map 1623, stuk 666) verklaart Claartje van Noorden, weduwe van Meijndert van Eijk, "bezwangerd te zijn van wijlen Cornelis Vlot wonende onder deezer gerechte". Zij wil uit de nalatenschap geld voor de bevallingskosten. Besloten wordt uit het geheel (de erfenis) "75 gulden te betalen voor de onkosten, de vrucht waaronder zij nu gevangen zit te zullen opvoeden en een alimentatie van 50 gulden per jaar te betalen vanaf de dag der geboorte tot de 18-jarige leeftijd." Het kind moet in de gereformeerde godsdienst worden opgevoed en mag bij de moeder blijven mits deze zich houdt aan de opvoedingseisen. De religie van Claartje wordt niet genoemd.

In 1769 wordt de dan al bemiddeld te noemen Klaas I voor het eerst genoemd in de zogenaamde veenderijregisters. In die registers wordt elk jaar in de maand maart opgeschreven wie wat waar wil vervenen. In augustus volgt de bevestiging van de ingediende plannen. Dat gebeurt op de zogenaamde aantekendagen. Een jaar later wordt dan bekeken wat van het geplande is gerealiseerd. Dan wordt ook het z.g. stuivergeld in rekening gebracht. Toen één stuiver per verveende roede ($1 R^2 = \text{ca. } 14 \text{ m}^2$.) Een ordonnantie op de ontgronding uit 1767 heeft namelijk bepaald dat er voor iedere roede verveende grond waarborgspenningen moeten worden betaald. Van die penningen worden obligaties gekocht, die na verzilvering geld opleveren om het verveende en tot water geworden land later weer droog te malen. Uit de opgebrachte renten worden de polderlasten betaald. Tussen 1755 en 1784 komen de namen van Hendrik I en Klaas I met grote regelmaat voor in die verveningsregisters. Grote stukken land verdwijnen onder water en imposante turfschuren langs de kades volgestouwd met turf laten zien waar al dat land is gebleven. Niet voor niets laten de Fransen, die later ons land komen bezetten, Mijdrecht links liggen vanwege 'de ongelegene ligging'. Mijdrecht is dan een langgerekt dorp omgeven door water. (zie kaart) In 1784 overlijdt zijn vader. Klaas I deelt dan in de tweede erfenis. Het gaat om 10 ha land die hij moet delen met broer Jan en zijn vier zusters. Lang zal hij echter van zijn rijkdom niet genieten, want twee jaar na de dood van zijn vader, in 1786, overlijdt Klaas I.

Hendrik van Wieringen #3 (1772-1855)

Hendrik 3 is de meest spraakmakende van de zes kinderen van Klaas I. Geboren in 1772 wordt hij op jonge leeftijd geconfronteerd met oorlog en maatschappelijke onrust. Op drieëntwintig jarige leeftijd, in 1795, krijgt hij te maken met het innen van de 50^e penning. De Republiek moet aan de Franse bezetter 100 miljoen gulden betalen om niet voor eeuwig bezet te blijven. Het betekent dat alle Mijdrechtenaren worden aangeslagen voor 2% extra

belasting op bezittingen en inkomsten. Hendrik zit samen met zijn toekomstige zwager, notaris Adrianus Verdam, in een commissie die dat geld moet zien binnen te halen. Op die manier leert hij zijn dorpsgenoten kennen en weet hij de Bataafse omwenteling te overleven. Zijn naam is gemaakt en al snel krijgt hij te maken met bestuurlijke functies binnen het veenderijgebeuren, het gemeentebestuur en het bestuur van de Gereformeerde Kerk te Mijdrecht. De scheiding van kerk en staat is door de omwenteling een feit geworden en Hendrik van Wieringen doet verwoede pogingen het in 1572 van de katholieken overgenomen Mijdrechtse kerkgebouw in protestante handen te houden en het onderhoud er van door de gemeenschap te laten betalen. Maar tot die gemeenschap behoren ook de katholieken. Daarnaast is hij een fervent strijder tegen het ontheiligen van de zondag "met kaatsen en kolven en het ten gelage zitten" Het gemeentebestuur is het daar in eerste instantie niet mee eens. Het vindt dat het volk, dat de hele week zware arbeid moet verrichten, recht heeft op "uitspanning" na het eindigen van de publieke godsdienst. Desondanks krijgt Hendrik zijn zin. Na veel heen en weer gepraat wordt met 4 tegen 3 stemmen in 1796 besloten een in 1692 uitgevaardigde ordonnantie op zondagsheiliging nieuw leven in te blazen.

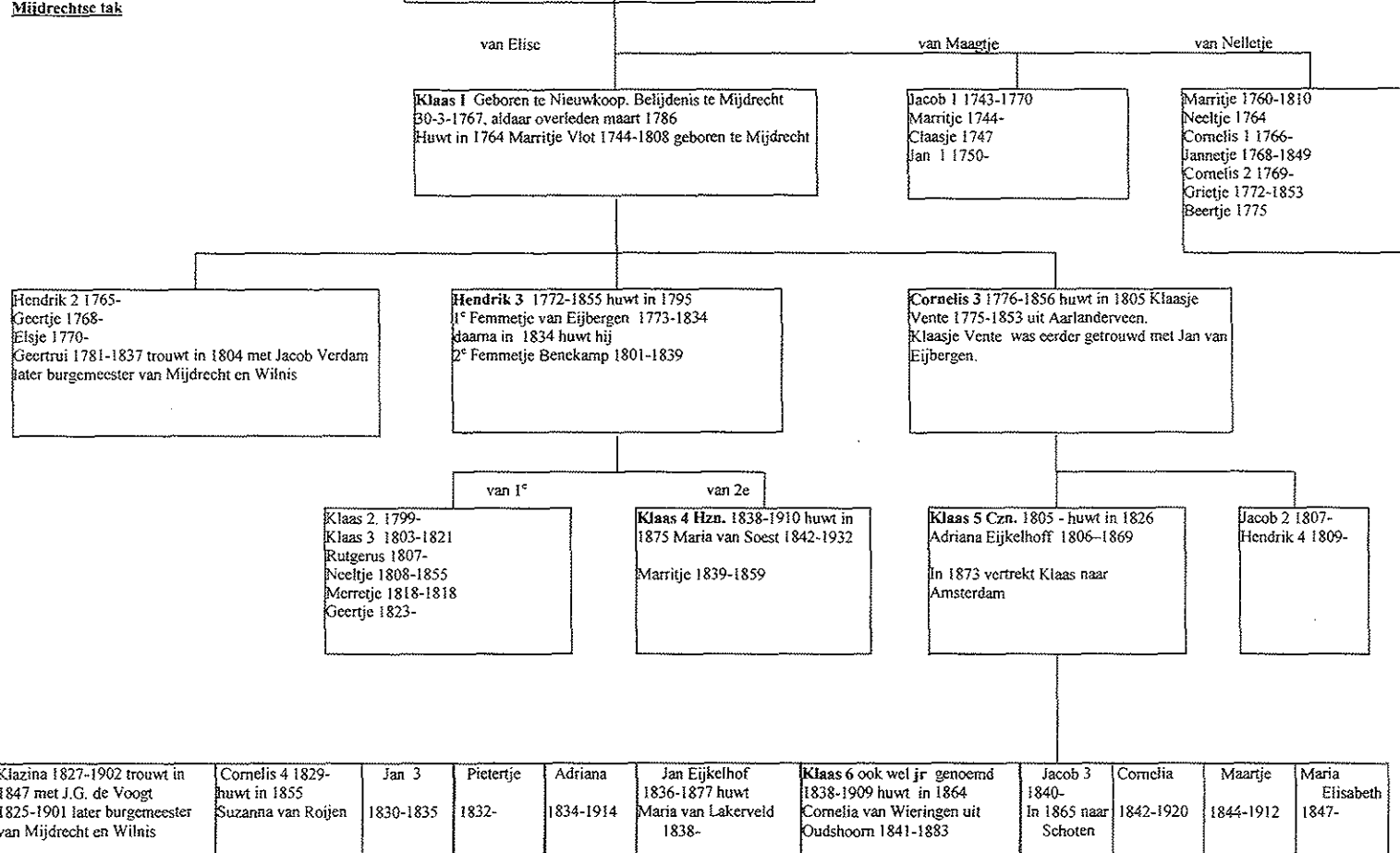
Zijn huwelijksleven is minder gelukkig. In 1795 trouwt hij in gemeenschap van goederen met Femmetje van Eijbergen, dochter van Rutgerus van Eijbergen en Femmetje Benekamp. Zij schenkt hem zes kinderen waarvan de mannelijke tak al op jonge leeftijd uitsterft. In 1834 overlijdt Femmetje van Eijbergen. Datzelfde jaar nog trouwt de dan 62 jarige Hendrik met Femmetje Benekamp. Deze Femmetje is de dochter van Klaas Benekamp en Johanna Verdam. Het sinds de Bataafse omwenteling bestaande samenwerkingsverband met de familie Verdam is nu in de familiesfeer getrokken. In 1838 wordt zoon Klaas 4 geboren. Zijn vader is dan 66 jaar oud ! De eerder geboren Klazen zijn allen op jonge leeftijd overleden.

Samen met zijn broer Cornelis 3 heeft Hendrik 3 ruim 50 jaar de verveningen in de polders Bozenhoven en Hofland bestierd en daar zonder twijfel veel geld mee verdiend. Hij was lid van het oppercollegie van de acht Stichtse polders en directeur van de private bedijking van de polder Bozenhoven. Daarnaast was hij beurtelings assessor en wethouder. In Mijdrecht behoorde hij tot de zes voornaamste veenlieden en geërfden. Zijn veenderijbedrijven hebben veel Mijdrechtenaren en bovenlanders (gastarbeiders uit Duitsland) werkgelegenheid geboden. Gemeenteverslagen uit de 19^e eeuw maken met enige regelmaat melding dat

Stamboom familie van Wieringen

Mijdrechtse tak

Hendrik van Wieringen I Geboren te Nieuwkoop
 Ingeschreven als lidmaat NH Kerk Mijdrecht 12-9-1740
 Overleden te Mijdrecht 13-4-1784.
 Huwt:
 1° Elise Samsom uit Nieuwkoop † 1742
 2° Maagtje Schipper uit Nieuwkoop. Huwelijk 1742 † 1759
 3° Nelletje Hossevoort. uit Achttenhoven. Huwelijk 1759

het beroep van vervener het enige beroep is dat de mensen in het gebied van de rondevenen kennen. Stopzetten van de vervening zou derhalve grote werkloosheid veroorzaken. Hendrik van Wieringen heeft er als veenbaas en wethouder er dan ook alles aan gedaan om die werkgelegenheid zo lang mogelijk in stand te houden. In 1851, hij is dan nog wethouder, slaagt hij er in het sluiten van de ring van bedijkingen uit te stellen tot alle gebied verveend is. Het sluiten van de ringdijk zal inderdaad pas 25 jaar later plaatsvinden.

Het 'turven' heeft bij Hendrik 3 altijd hoog in het vaandel gestaan. In februari 1852, hij is dan 80 jaar oud, vraagt hij ontslag als wethouder. Thorbecke heeft een eind gesteld aan 'oude' gezagsdragers. Hij maakt nog net mee dat, na veel tegenspoed, in 1852 de polder 'de eerste bedijking' droogvalt. Drie jaar nadien overlijdt Hendrik 3 in wijk 1, huisnummer 148. Het is de plek waar nu het verzorgingshuis Nieuw Avondlicht staat. Zijn nalatenschap moet voor die tijd overweldigend geweest zijn. Het oudste kadastrale boek vermeldt over 16 pagina's in de artikelen 268 en 269 wat Hendrik van Wieringen tijdens een deel van zijn werkzame leven allemaal heeft vergaard. Opgeteld bestaat zijn bezit in 1832 uit acht huizen, negen turfschuren en ruim 200 ha. land en water. Dit alles en nog veel meer komt na zijn overlijden in handen van zijn dan nog in leven zijnde kinderen. Dat zijn Klaas van Wieringen Hzn, ofwel Klaas 4 en diens zuster Marritje.

Situatie van de Rondevenen rond 1856. De 1^e en 2^e bedijking zijn drooggemalen. Uithoorn is over 'land' bereikbaar. De rest is water. Rechts naast de polders aangegeven met 'Mijdrechtse droogmakerij' ligt de dan nog uit water bestaande polder 'de derde bedijking'. Kerkgangers naar en van de katholieke kerk keken uit op een enorme plas. Als u vanuit Driehuis midden door die polder een streep trekt naar de overkant, dan heeft u de dijk getekend die nu Molenland heet.

Klaas van Wieringen #4 (1838-1910)

Klaas van Wieringen Hzn staat in de stukken vermeld als rentenier, eigenaar en turfschipper. Wat hij precies gedaan heeft is onduidelijk. Tussen 1864 en 1871 blijkt hij ook raadslid. Klaas 4 heeft het probleem dat hij even oud is als zijn achterneef Klaas 6, maar dat het achtervoegsel Hzn niet overal consequent is vermeld. Dit geldt trouwens ook voor Klaas 6 die in de stukken soms Klaas van Wieringen jr. genoemd wordt. Beiden zijn van 1838. Klaas 4 was raadslid en Klaas 6 was raadslid. Beiden zelfs een tijdje in dezelfde periode. Klaas 6 was daarnaast langere tijd wethouder en heeft als zodanig geschiedenis gemaakt. Feit is dat Klaas 4 met zijn zuster Marritje de enige erfgenamen van Hendrik 3 zijn en dat Klaas 6 van de minder gefortuneerde andere tak is.

In 1875 trouwt Klaas 4 met de uit Eibergen afkomstige Maria van Soest. Klaas 4 was toen al, mede door de erfenis van zijn vader, een schatrijk man. Zijn echtgenote, in de volksmond "mevrouw van Wieringen" genoemd, zal na het overlijden van haar man in 1910 in Mijdrecht naam maken als weldoenster.

Klaas van Wieringen #5 (1805-)

We zijn nu beland bij een andere tak van de Van Wieringens. Het is de tak van Cornelis 3. Over hem is lang niet zoveel geschreven als over zijn broer Hendrik 3. Zo nu en dan komt Cornelis voor in de

veenderijregisters en blijkt dan net als zijn broer en vader veel land te bezitten. In 1818 en in 1827 wordt hij genoemd in het lijstje van geërfden en voornaamste veenlieden te Mijdrecht, maar in het lijstje van 1831 komt hij niet meer voor. Klaas 5 zit net als zijn vader, grootvader, overgrootvader en oom 'in de veenderij'. De naam Klaas van Wieringen komt vaak voor in de verveningsregisters. Maar welke Klaas daar dan bedoeld wordt, is soms onduidelijk. Tussen 1858 en 1873 zijn er in Mijdrecht drie turfschippers die Klaas van Wieringen heten. Tussen 1853 en 1909 zijn het er nog twee, want Klaas 5 vertrekt in 1873 naar Amsterdam. In 1836 wordt Klaas 5 raadslid en in 1846 is hij een van de directeuren van de gemeentelijke spaarbank. In 1851 treedt de nieuwe gemeentewet van Thorbecke in werking. Klaas 5 en zijn oud-oom Hendrik 3 zijn dan beide wethouder.

In 1826 trouwt Klaas 5 in Mijdrecht met Adriana Eijkelhof, lid van een andere familie van grootgrondbezitters en veelvuldig genoemd in de veenderijregisters. Getuigen bij het huwelijk zijn Hendrik 3 (54), oom van de bruidegom en Jacob van der Does (35) burgemeester van Wilnis en Oudhuijzen, zwager van de bruidegom en gehuwd met Cornelia, de zuster van de bruid. De andere getuigen zijn Gerrit Eijkelhof, (24) broer van de bruid en Klaas Verdam, (21) neef van de bruidegom. De families Verdam, Eijkelhof, Van der Does en Van Wieringen vormen een steeds hechter blok. Het echtpaar krijgt elf kinderen. Noemenswaard is dochter Klazina, die in 1847 trouwt met Johannes Gerardus de Voogt, de latere burgemeester van Mijdrecht en Wilnis. Deze bestuurder speelt een grote rol in de droogmakerijen. Zijn naam is vooral verbonden aan de droogmaking van de polder 'Groot Mijdrecht', wat later een mislukking zou blijken. Noemenswaard is ook zoon Jan Eijkelhof van Wieringen. Zijn tweede voornaam is de achternaam van zijn moeder een kennelijk eerbetoon aan de familie Eijkelhof.

Klaas van Wieringen #6 (1838-1909)

Deze Klaas van Wieringen, ook wel junior genoemd, is het zevende kind van Klaas 5 en even oud als zijn oudoom Klaas van Wieringen Hzn. Dat dit in de praktijk tot verwarring heeft moeten lijden, moge inmiddels duidelijk zijn. Klaas 6 was agrariër en beurtelings raadslid en wethouder. Dit duurde tot 1851. Dat jaar wordt J.G. de Voogt benoemd tot burgemeester. Door deze benoeming moet Klaas 6 aftreden als wethouder. Immers zijn zwager is nu burgemeester en die combinatie laat de nieuwe gemeentewet niet toe. Klaas van Wieringen jr. blijft raadslid van 1901 tot 1909. Zijn naam komt veelvuldig voor in notariële akten, voornamelijk waar het geldleningen van hem aan anderen betreft.

Het einde

Met het overlijden van Klaas 6 in 1909 en Klaas 4 in 1910 komt er een eind aan de mannelijke tak van de Mijdrechtse Van Wieringens. Alle nazaten zijn inmiddels naar elders vertrokken, want er valt in Mijdrecht niets meer te verdienen. De zogenoemde koude kant houdt het uit tot 1932, wanneer de echtgenote van Klaas 4, Maria van Soest, overlijdt. Zij beheert dan al geruime tijd de grote erfenis van haar man en schoonvader en alles wat voorgaande geslachten hebben opgebouwd. Zij heeft er in het Mijdrechtse veel goeds mee verricht. Diverse artikelen in de Proosdijkoerier hebben daar eerder melding van gemaakt. Ouderen onder ons herinneren zich misschien nog haar riante villa aan de Dorpsstraat en het daaromheen gelegen park. Het huis stond op de plek waar nu het verzorgingshuis 'Nieuw Avondlicht' staat. In haar testament van 13 november 1919 legateert Mw. Maria van Soest aan de gemeente Mijdrecht "vrij van alle mogelijke rechten en kosten de door haar bewoonde villa met koetshuis enz. tuin en overtuin sectie C nrs. 2700,39,40,46,47,2684 en sectie B nrs. 1013 en 1014 onder de last dat deze gebouwen gedurende de eerste tien jaren na het overlijden van haar testatrice niet zullen mogen worden bewoond of gebruikt, noch geamoveerd (afgebroken), terwijl ze na verloop van dat tijdvak van tien jaren zullen moeten worden geamoveerd en voor afbraak verkocht, dat het hek, staande aan "den Heerenweg" (nu Dorpsstraat) voor de tuin en overtuin, daar zo lang mogelijk zal moeten blijven staan." In de raadsvergadering van 8 april 1932 komt het legaat met de hierboven genoemde clause in de gemeenteraad aan de orde. Volgens burgemeester Padmos is het geen begeerd object gelet op de gestelde voorwaarden. Het terrein zal onderhoud vergen terwijl de beschoeiing langs de Bruggesloot slecht is. De eerste jaren zullen de kosten vermoedelijk de baten overtreffen. De overtuin (aan de Dorpsstraat tegenover Nieuw Avondlicht) ligt klaar voor bouwterrein. De totale oppervlakte is 1,37,11 ha. B&W stellen voor e.e.a te aanvaarden. Raadslid J. Broerse merkt op dat de gemeente geen haast hoeft te maken en stelt voor de zaak in beraad te houden. Zolang het goed niet aan de gemeente is overgegaan is het onderhoud voor (rekening van) de erfgenamen. Afgezien hiervan is er nog een andere kwestie, namelijk dat spreker recht op bedoelde goederen meent te hebben, waaronder recht op bewoning van de villa enz. Op een vraag van de voorzitter zegt spreker dat zijn voorstel geen verband houdt met zijn persoonlijk belang. Het voorstel om het legaat te aanvaarden wordt met één stem tegen aangenomen. De tegenstem is van raadslid Broerse. Later zal deze het testament officieel betwisten en met een tweetal rechtszaken, o.a. wegens valsheid in geschrifte, de landelijke pers halen.

In mei 1932 bespreekt de gemeenteraad de openstelling van de tuin van Van Wieringen voor het publiek. "Het is een wens van velen", stellen B&W. Echter geen algemene openstelling i.v.m. ontbreken toezicht. Aan de tuin kan niet veel gedaan worden. Daar is geen geld voor. De paden zullen wat worden schoongemaakt, het gras af en toe gemaaid en er zullen enkele banken worden geplaatst. B&W stellen voor de tuin op bewijs van toegang open te stellen. Een gezinskaart kost 1 gulden per jaar. Een persoonskaart twee kwartjes en een dagkaart tien cent. Kinderen onder de twaalf alleen met geleide en toezicht. Gezinskaarten niet geldig voor kinderen ouder dan twaalf. Volgens wethouder Engel moet de gemeente meer geld gaan besteden. Het gaat om een wandelpark. Nu is het een wildernis. Laat werklozen het park schoonmaken. Als het naar behoren wordt onderhouden, dan kan ook de muziektent daarheen verplaatst worden. Het voorstel van VIOS de muziektent naar het park te verplaatsen wordt met 6 tegen 3 aangenomen, net zoals het voorstel het park tegen betaling publiekelijk open te stellen.

Na de gemeenteraadsverkiezingen in 1935 blijkt J. Broerse geen raadslid meer te zijn. Sinds de raadsvergadering van 27 juli 1933 heeft hij "wegens omstandigheden" (rechtszaken en hechtenis) alle raadsvergaderingen moeten missen. Op 27 augustus 1937 wordt een deel van de overtuin verkocht aan P. Catsburg. In november dat jaar worden "wegens ziekte" zeven zware en tien lichtere iepen in het park gekapt. In juni 1940 komt de verkoop van de overtuin in de gemeenteraad. Dhr R.J. Kooij wil er middenstandswoningen bouwen en biedt fl. 4000,- voor 2000 m2 grond. De raad gaat akkoord onder de voorwaarde dat de koop niet doorgaat als Kooij geen bouwvergunning krijgt van de regeringscommissie tot wederopbouw. Op 28 augustus 1941 vergadert de Mijdrechtse gemeenteraad voor de laatste keer. De Duitse bezetter heeft de gemeenteraden ontbonden en bepaald dat in het vervolg de burgemeesters in de plaats treden van de gemeenteraden en dat wethouders alleen maar een adviserende stem hebben. Op 25 februari 1942 plaatst de gemeente in het weekblad 'De Drie Provinciën' in de rubriek 'Vraag en Aanbod' een advertentie voor het afbreken van de opstallen in het park van Van Wieringen. Er volgen 23 reacties. De hoogste inschrijver is H. van Leeuwen te Amsterdam. Voor fl. 12.200,- mag hij monumentaal erfgoed slopen. De gemeente, zonder gemeenteraad (!), blijft zitten met een stuk grond met hier en daar wat paden en bomen en een vervallen muziektent.

Ondanks houtkap door burgers overleeft het park de oorlogsjaren. In de raadsvergadering van 20 september 1946 blijkt de Stichting 'Avondlicht' het park te willen kopen voor de bouw van een "tehuis

voor ouden van dagen" Wethouder C. Koedam ligt dwars. Hij wil een hervormde school, want daar is meer behoefte aan. Pas als het schoolbestuur hiervan af ziet, stemt hij in. In december 1946 schat rijksschatteur J.C. Plomp uit Zuilen de verkoopwaarde van het park op fl. 1,87 per m2. De totale waarde komt dan op fl. 18.044,50. Wethouder Koedam zorgt weer voor onenigheid binnen het college. Hij wil uitgifte in erfpacht voor 600 gulden per jaar. Wethouder Bunschoten daarentegen wil verkopen voor fl. 20.000,- B&W komen er niet uit. Besloten wordt het park in beheer houden totdat er gebouwd wordt. Het verzetmonument mag echter niet weg. Tegen de zin van Koedam in besluiten B&W in januari 1947 een raadsvoorstel te maken om het park voor fl. 20.000 te verkopen. Tevens wordt besloten ook het nog in het park staande koetshuis te verkopen. Dit pand blijkt om een of andere reden in 1942 niet te zijn meegenomen met de afbraak van de andere opstallen. In maart 1947 volgt de aanbieding van de koopakte. De muziektent staat daar niet in. Dat scheelt registratierecht. Het prijzenbureau voor burgerzaken te Utrecht vindt 20.000 gulden echter te veel. Mag niet hoger dan 15.500 gulden. Het college gaat hiermee akkoord. Op 15 juli volgt het transport van het park Van Wieringen aan Avondlicht. De rol van de Van Wieringens in Mijdrecht is definitief uitgespeeld. Het kale parkeerterrein naast het verzorgingshuis 'Nieuw Avondlicht' met de wijdse naam 'Mevrouw van Wieringenplein' en de graven van mevrouw van Wieringen en haar man Klaas 4 op het kerkhof naast het NH kerkgebouw zijn heden ten dage het enigste in Mijdrecht dat aan de familie herinnert.

Geraadpleegde bronnen:

Veenderijregisters, kadastrale leggers, acten burgerlijke stand, gemeenteverslagen, notulen van gemeenteraads-, veenderij-, gerechts- en B&W vergaderingen aanwezig in het streekarchief Vecht en Venen te Mijdrecht.
DTB boeken NH gemeente Mijdrecht en notariële acten aanwezig in het rijksarchief te Utrecht.
Krantenknipsels van doop- en overlijdensadvertenties en andere DTB boeken aanwezig in het Centraal Bureau voor Genealogie en het Nationaal Archief beiden in Den Haag.

Van koeienpad tot winkelstraat

door Fred de Wit

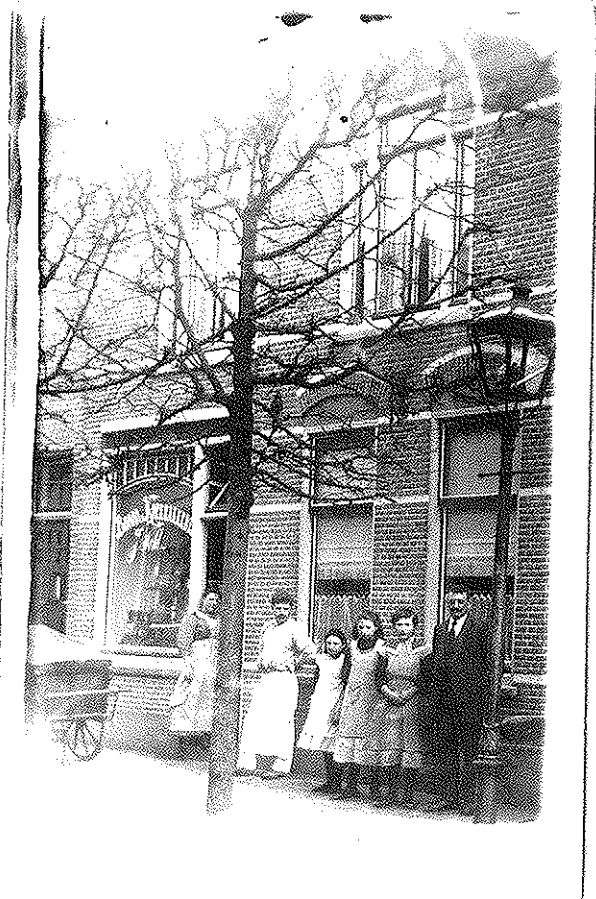
De Mijdrechtse Dorpsstraat door de eeuwen heen.

Heeft u zich wel eens afgevraagd, wanneer u boodschappen doet in de Mijdrechtse Dorpsstraat, hoe het daar vroeger uitzag? Hoeveel generaties vóór u hier hebben gelopen en wat voor huizen en winkels er hebben gestaan? En hoe op deze plek handel en nijverheid werden uitgeoefend? Bijna alle huizen die hier in vroegere eeuwen gebouwd werden, zijn in de afgelopen jaren afgebroken of gerenoveerd om plaats te maken voor nieuwbouw. Sommigen waren er slecht aan toe zodat er niets anders over bleef dan ze te slopen. Maar er waren ook huizen die hier nog hadden kunnen staan. Als de eigenzinnige weduwe, mevrouw van Wieringen, in haar testament niet had bepaald dat haar riante villa met een prachtige tuin na haar dood tien jaar lang onbewoond moest blijven en daarna worden afgebroken, zou de Dorpsstraat een heel ander entree hebben gehad. Nu staat op deze plek het verzorgingshuis "Nieuw Avondlicht". Ook het huis van dokter Van den Berg had er nog kunnen staan als de dokter of zijn erfgenamen jaren eerder een andere beslissing hadden genomen. Het voortbestaan van een huis hangt soms van een toeval af. Acties, enige jaren geleden door de historische vereniging ondernomen, om het pand te behouden hebben helaas niets uitgehaald. Het nieuwe gebouw, waarin nu een modezaak is gevestigd, mag wel een kleine gelijkenis hebben met de dokterswoning maar haalt het er bij lange na niet bij. Alleen al omdat het geen stoep heeft. De huizen, waarin vroeger de voornamen Mijdrechtenaren woonden, hadden allemaal een stoep. Het enige huis, dat als het kon spreken, nog iets over een lang verleden zou kunnen vertellen, is het monumentale pand in de Dorpsstraat dat uitziet op het Raadhuisplein en dat al eeuwen als woonhuis dient. Wanneer het precies werd gebouwd is onbekend maar het moet omstreeks 1720 zijn geweest. Het huis was toen waarschijnlijk bewoond door de proost Cornelis Beerninck, die daar ook in gestorven moet zijn. Vanaf ongeveer 1795 was de bewoner de schatrijke Mijdrechtse schout en burgemeester Van Doorn van Noord Scharwoude. Na diens overlijden in 1821 woonde de Wilnisse burgemeester Klaus er met zijn gezin. Hij moest echter vluchten omdat hij met het innen van belastinggelden de Mijdrechtse bevolking voor duizenden guldens had opgelicht. Klaus werd veroordeeld tot tien jaar tuchthuisstraf maar in het tuchthuis heeft hij zich nooit gemeld. Jaren later was hij nog steeds onvindbaar. Zijn vrouw verkocht het huis en daarna is het tot in de zeventiger jaren van de vorige eeuw het woonhuis van Mijdrechtse

notarissen geweest. Als de stenen van dit huis spreken konden dan zouden deze heel wat over vroeger kunnen vertellen. Maar ook voor dat dit huis werd gebouwd hebben er al woningen gestaan. Mag ik u daarom uitnodigen voor een wandeling in de Dorpsstraat door de eeuwen heen?

De oudste huizen.

We beginnen in de 13^e en 14^e eeuw want opgravingen, die de historische vereniging deed, hebben aangetoond dat er toen al mensen in de Dorpsstraat hebben gewoond en er hun bedrijf hebben uitgeoefend. De eerste huizen waren van hout en zonder ramen van glas. Etalages kijken was er dus helemaal niet bij. De straat was niet met klinkers belegd en er zal ook niet recreatief gewinkeld zijn zoals we dat tegenwoordig doen. Het is er ook niet altijd even vreedzaam toegegaan. Mijdrecht vormde toen, evenals nu, de grens tussen

Brood- en koekbakkerij Sohl. Foto uit ongeveer 1910. De drie meisjes zijn waarschijnlijk Jans, Janna en Ka Sohl. De anderen zijn onbekend. Nu is hier reisbureau Tui gevestigd.

Holland en Utrecht. De graven van Holland en de bisschop van Utrecht lagen regelmatig met elkaar overhoop. Het gevolg hiervan was dat de bewoners van de Dorpsstraat, omdat ze in de frontlinie, woonden het krijgsgeweld nog al eens over zich heen moesten laten gaan. Zo spreekt men bijvoorbeeld over de veldslag bij Mijdrecht, welke in 1204 plaats vond, en waarbij de soldaten van de graaf van Holland en de bisschop van Utrecht met elkaar slaags raakten. De soldaten waren min of meer lijfeigenen van de graaf en de bisschop die elkaar, gewapend met knotsen, spiesen en bijlen te lijf moesten gaan. Meestal duurde de strijd niet lang en als de soldaten het overleefden waren ze binnen enige dagen weer teruggekeerd en weer bezig met hun dagelijkse werk. Of er toen veel vernield en geplunderd is weten we niet maar we kunnen er zeker van zijn dat de troepen door de Dorpsstraat hebben gemarcheerd. Ruim een eeuw later was het goed mis. In 1323 raakte graaf Willem II van Holland in conflict met het Utrechtse kapittel over de wijze van de afvoer van het water van de Amstel. Hij trok met zijn soldaten Mijdrecht binnen en alle huizen, die toen van hout waren, gingen in vlammen op. In 1572 liet de opstand tegen de Spaanse koning Philips II en de invoering van de protestantse religie Mijdrecht ook niet onberoerd. 500 Watergeuzen onder aanvoering van Adriaan van Duivenvoorde trokken al plunderend via de Dorpsstraat naar de katholieke kerk en het daarachter gelegen proostenhuis om deze in brand te steken. Dit als wraak omdat de proost van het kapittel van Sint Jan, die het gezag in Mijdrecht uitoefende, de zijde van Philips gekozen had. Om beurten was deze streek in handen van de soldaten van Philips of van Willem van Oranje. Plunderingen en wreedheid waren aan de orde van de dag. Daar kwam nog bij dat de winter van 1572-1573 bijzonder streng was. Vandaar dat velen uit Mijdrecht vertrokken teneinde een voorlopig onderkomen te zoeken in veiliger oorden. Na enige jaren keerde de rust terug en door de turfwinning werd Mijdrecht langzamerhand welvarender. Via de Dorpsstraat werden de turven met karren afgevoerd voor zover dat per water niet mogelijk was. In die periode ging men er toe over om de huizen van steen te bouwen zodat ze minder brandgevaarlijk zouden zijn. Ook de weg werd bestraat waardoor kuilen en plassen, welke regelmatig ontstonden, tot het verleden gingen behoren. In 1672 viel de Franse koning Lodewijk XIV ons land binnen en maakte de Dorpsstraat kennis met Franse soldaten. Zij gedroegen zich overigens zeer netjes. Dit kwam omdat de inwoners de soldaten hiervoor betaalden. Zowel in goederen als in geld. In tegenstelling tot Waverveen waar de Fransen op een vreselijke manier hebben huisgehouden. Maar in 1795 braken ook hier weer roerige tijden aan. De leuze "Vrijheid, Gelijkheid en

Broederschap" klonk ook in de Dorpsstraat en er werd een vrijheidsboom geplant. Het bondgenootschap met Frankrijk en de inlijving bij Frankrijk in 1810, hadden tot gevolg dat de bewoners regelmatig Franse troepen onderdak moesten verlenen. Dit duurde tot 1813 toen Napoleon werd verslagen en we eindelijk weer vrij waren.

Ontwikkelingen in de 19^e eeuw.

Vanaf die tijd ontwikkelde de Dorpsstraat zich tot een rustige nette straat. Het gemeentebestuur, dat vergaderde in het toenmalige rechthuis, dat ongeveer stond waar nu de speelgoedwinkel van Bart Smit is, zag er op toe dat er geen onregelmatigheden gebeurden. Een klein winkeltje, op de hoek van de Dorpsstraat en Kerkstraat, dat er nu nog is en waar men koekjes verkocht, groeide uit tot de koekfabriek "De Lindeboom" die in haar hoogtijdagen aan meer dan 300 mensen werk verschafte. De frou-frou-wafels, die daar naast andere koekjes gemaakt werden, waren door het hele land bekend. Maar helaas, het bedrijf overleefde door mismanagement de crisistijd van voor de tweede wereldoorlog niet, waardoor het gehele personeel op straat kwam te staan. De naam "De Lindeboom" vindt zijn oorsprong in de lindebomen die vroeger aan beide zijden in de Dorpsstraat stonden. De winkel waar de eerst koekjes werden verkocht is later de Végé kruidenierswinkel van Ramp geworden. Maar hij kon het ook niet bolwerken tegen de opkomende supermarkten. In de Dorpsstraat waren vóór de oorlog diverse kruidenierswinkels gevestigd zoals kruidenier Ouwejan evenals bakkers, zoals bakker Sohl, bakker Broer en bakker Verboom. Vlees kon men kopen bij slager Van Smirren. En wanneer er een koe geslacht moest worden liep hij trots met het luid loeiende beest aan een touw naar de slachterij in de Dorpsstraat. Dit tot vermaak van de dorpsbewoners, die de volgende dag precies konden vaststellen hoe

Slager Van Smirren met Paaskoe (stier ?) Traditioneel kon het raden van het gewicht van het beest een rollade opleveren. Op de etalageruit staat: Rund- en varkensslachterij G.J. van Smirren.

Het begin van de Dorpsstraat in 1938. Links de sigarenzaak van Pieneman. Rechts, met voor de deur een leilinde, de bakkerij van Verboom. Nu is juwelier Swaab daar gevestigd. De winkel van Pieneman heeft plaats moeten maken voor de ABN-AMRObank. De auto verderop in de straat zou de auto van notaris Van der Heijden of dokter Van den Berg kunnen zijn. De versiering is vanwege de viering van het 40-jarig regeringsjubileum van koningin Wilhelmina op 31 augustus 1938

vers hun vleeslapjes waren. Er waren nog veel meer winkels zoals de kapperszaak van Hogendoorn, de drogisterij van Nap, de huishoudelijke zaak van Van Spengen, de machinale brei-inrichting van de weduwe Van Ankeren, de boekwinkel van Verweij, de loodgieter Van Walraven, het electrisch installatiebureau Gille, de meelhandelaar Gille, de schoenenzaak Rood, de juwelier Rijkenberg, de kleermaker Kerspel en de lapjeszaak van Van Iperen. Deze winkel veranderde in de loop van de jaren van assortiment en is thans een toonaangevende modezaak geworden. In het rechthuis was men altijd welkom aan de bar of aan de biljarttafel. Men kon daar voor een paar centen een biertje of een borrel drinken. Het was er altijd gezellig want men hoorde daar altijd de laatste dorpsnieuwtjes voor zover ze niet bij de kapper al waren verteld. Want bij de kapper kwam je niet alleen om geknipt maar ook om geschoren te worden. Op zaterdagmiddag duurde het soms uren om aan de beurt te komen maar men nam daar gewoon de tijd voor. Lang niet alle namen van de toenmalige middenstanders zijn hier genoemd. Het was wel zo dat men vóór de oorlog in de Dorpsstraat voor de dagelijkse levensbehoeften goed terecht kon. Maar toen brak op 10 mei 1940 de oorlog uit. Gedurende vijf jaren moesten de Mijdrechtenaren het gekletter van de Duitse soldatenlaarzen in de Dorpsstraat aanhoren. Zij waren namelijk

ingekwartierd in het voormalige pand van de koekfabriek "De Lindeboom". De eerste jaren na de oorlog bleef alles rustig. Veel verkeer had de straat nog niet te verwerken. Omstreeks 1913 was de eerste auto er doorheen gereden en langzamerhand waren de bewoners daar aan gewend. Vooral toen de dokter, de notaris en de directeur van de koekfabriek zich een auto hadden aangeschaft en er door de Dorpsstraat een bus kwam rijden.

De Dorpsstraat als doorgaande weg.

De Dorpsstraat was een doorgaande weg geworden. Niet alleen voor de bus, maar ook voor het vrachtvervoer. De slappe ondergrond kon al dat verkeer niet aan, wat tot gevolg had dat sommige huizen, die nog op koeienhuiden waren gebouwd, bouwvallig werden en zelfs onbewoonbaar moesten worden verklaard. Gedurende de zestiger jaren van de vorige eeuw is de ontwikkeling van de Dorpsstraat in een stroomversnelling geraakt. Doordat Mijdrecht een groeigemeente werd en industrie aantrok, steeg het aantal inwoners. Nieuwe wijken werden aangelegd en ook de samenstelling van de bevolking veranderde. De mensen uit de stad, die zich hier vestigden, waren gewend om tijdens de zondagse wandeling winkelatalages te bekijken. Dit was in de Dorpsstraat praktisch onmogelijk want de meeste winkeliers waren van protestants-christelijke huize en hadden de rolgordijnen voor de ramen

neergelaten. De zondag was immers de rustdag. Zelfs de sigarettenautomaat van de sigarenwinkel van Pieneman werd op zondag buiten gebruik gesteld. Gefeest werd er ook. Zoals in 1913 toen er erepoorten van turf werden opgericht om te herdenken dat we 100 jaar vrij waren van het juk van Napoleon. En natuurlijk ook toen in 1945 Duitsland was verslagen. 's Avonds op 4 mei is de straat het middelpunt van de dodenherdenking bij het monument dat ter nagedachtenis van de gevallen is opgericht. Op koninginnedag liepen er optochten door de straat en in 1985, toen men het 900-jarig bestaan van het dorp Mijdrecht vierde, was de straat versierd en waren de kooplustigen gekleed in middeleeuwse klederdracht. Thans worden er braderieën gehouden en is de straat het eindpunt van de avondvierdaagse. De Dorpsstraat heeft zich de afgelopen eeuwen ontwikkeld van koeienpad naar winkelstraat. Veel van de oorspronkelijke gevels zijn verloren gegaan omdat het exterieur van de winkels moest worden aangepast aan de eenvormigheid van de winkelketens waartoe ze behoren. Zodat men

amper kan zien in welke plaats of dorp men zich bevindt. Het is allemaal eenheidsworst geworden. Tegenwoordig is het al zo ver gekomen dat men betonnen bakken voor sommige winkels moet neerzetten om zogenaamde ramkraken te voorkomen. De tijden veranderen. Over een aantal jaren zal de Dorpsstraat weer een ander uiterlijk hebben. En ook de voetstappen van de huidige winkelbezoekers zullen te zijner tijd geschiedenis zijn.

Geraadpleegde bronnen:
Steekarchief Vecht en Venen.

Binnenkort verschijnt er een boek over de geschiedenis van de Mijdrechtse middenstand. Daarin veel aandacht voor de toenmalige bedrijvigheid en het winkelarsenaal. De uitgave wordt verzorgd door de Stichting Proosdijer Publicaties

Gesprongen uit een brandend toestel: Howard H. Hoddinott

door Jan Rouwenhorst

De Vickers Wellington bommenwerper had een vijfkoppige bemanning. Twee bemanningsleden - navigator Gordon C. Carter en radiotelegrafist Howard H. Hoddinott - konden het brandende toestel per parachute verlaten. Ze werden in de gemeente Uithoorn gearresteerd en brachten de rest van de oorlog door in krijgsgevangenschap. Uit de verhalen van hun familieleden worden de achtergronden van de beide oorlogsvrijwilligers duidelijk. In deze editie van de Proosdijkoerier informatie over Howard Hoddinott.

Wilnis: Dodenherdenking 2003

Naar schatting 500 mensen liepen op zondagavond 4 mei jl. langs de graven van de drie omgekomen Canadese vliegers, die begraven zijn op het kerkhof te Wilnis. De muziekvereniging Viribus Unitis speelde koraalmuziek tijdens de plechtigheid. Volgens de heer Dirk Bluemink, beheerder van het kerkhof, was het aantal belangstellenden twee maal zo groot als gebruikelijk. De stoffelijke resten die direct na de crash gevonden werden van piloot Robert B. Mouton (30) werden een dag later - op 6 mei 1943 - ter aarde besteld. De succesvolle berging van september 2002 maakte een herbegravenis noodzakelijk. Ook de tot dan toe vermiste bemanningsleden Joseph White (21) en Joseph Evariste Adrien Thibaudeau (21) konden na ruim 59 jaar alsnog begraven worden. Dat gebeurde tijdens een indrukwekkende plechtigheid met militaire eer en in aanwezigheid van hun familieleden op 27 november van het vorig jaar. Inmiddels zijn Carter en Hoddinott overleden. Hun weduwen, de dames Peggy Carter en Jan Hoddinott, waren aanwezig

tijdens de plechtigheid van november vorig jaar. Ook drie kinderen van Gordon en Peggy Carter waren uit Canada overgekomen.

Gezin met 18 kinderen

Howard Hoddinott woonde aanvankelijk in Newfoundland, dat destijds onder Brits bestuur viel. Hij was de jongste uit een gezin met achttien kinderen. Als 18-jarige jongeman kwam hij in 1940 met anderen naar Schotland om daar in de bosbouw te werken. Voor de oorlog volgde hij een opleiding tot onderwijzer. Dominees van de Kerk van Schotland moedigden plaatselijke gezinnen aan om iemand uit de groep te "adopteren" om hen zo het gevoel van een gezinsleven te geven. Howard kwam terecht in het gezin van de ouders van Jan, zijn latere vrouw. Jan was toen twintig jaar. Ze vertelde dat ze met elkaar "de brood- en kaasrantsoenen deelden en verder wat er zoal was. We werden goede vrienden, maar het duurde nog vijf jaar voordat onze romance tot bloei kwam. In 1942 meldde Howard zich aan bij de Royal Air Force. We correspondeerden met

Twee keer Howard Hoddinott

elkaar. Zelf werd ik in 1943 opgeroepen voor de Women's Auxiliary Air Force - de Britse variant van de LUVA, de Luchtmacht Vrouwen Afdeling (jr) - en daar hield ik me bezig met werkzaamheden op het gebied van radar." Ze herinnert zich nog heel goed dat ze een keer heeft meegevlogen in een Vickers Wellington, die gebruikt werd voor het trainen van nachtvluchten. Hoddinott werd vlak voor de fatale vlucht aan de bemanning van de Vickers Wellington NA-K HE 727 toegevoegd, omdat de vaste radiotelegrafist ziek was.

Op een kar

Als krijgsgevangene was het Howard toegestaan om eens per maand een zwaar gecensureerde brief te sturen naar zijn familie in Canada. Zij informeerden Jan over al het nieuws dat ze ontvingen. Uiteindelijk kon ook zij naar Howard schrijven, uiteraard zonder te melden dat ze voor de RAF werkte. Ze zagen elkaar weer voor het eerst op 17 augustus 1945 toen er in Edinburgh onstuimige bevrijdingsfeesten werden gevierd. Die ontmoeting veranderde hun leven. "Iedereen was aan het zingen en dansen, de klokken luidden en er werd doedelzakmuziek gemaakt. Zodra we elkaar zagen werden we verliefd op elkaar. We hebben ons dezelfde dag verloofd en we zijn in februari 1946 getrouwd." "Howard bracht zijn krijgsgevangenschap door in het kamp Stalag 4, dat lag in het noordoosten van Polen, dicht bij de grens met Litouwen. Om te voorkomen dat de krijgsgevangenen bevrijd zouden worden door oprukkende Sovjet-troepen, werd het kamp ontruimd. Tijdens de daarop volgende "dodenmars" kreeg Howard dysenterie. Dankzij de hulp van een RAF-piloot werd Howard op een kar gelegd, die werd voortgetrokken door medegevangenen. Anderen, die niet zo gelukkig waren, stierven langs de kant van de weg."

Dasspeld

"Howard sprak zelden over de crash of over het bevel van de piloot om het vliegtuig te verlaten en ook niet over de harde landing die hij maakte, waarbij hij zijn enkel ontwrichtte. Ook wijdde hij

niet uit over zijn tijd als krijgsgevangene. Ik slaagde er in om de informatie met stukjes en beetjes bijeen te krijgen. Ik kwam er achter dat hij het volledige vertrouwen kreeg van de andere gevangenen. Ze kozen hem tot hun foerier, want ze wisten dat hij niet zou sjoemelen met de verdeling van de voedselrantsoenen." Howard Hoddinott werd na de oorlog onderwijzer en later hoofd van een basisschool in Schotland. Hij speelde bridge en was een begaafd golfspeler. Hij schreef een boek over de geschiedenis van zijn golfclub. Howard koesterde zijn gouden 'Caterpillar'. Op deze dasspeld is een gestyleerde zijderups afgebeeld en die symboliseert de veilige afdaling uit de lucht naar de aarde. Zoals de zijderups veilig de grond kan bereiken, zo kan iemand met een zijden parachute ook veilig de grond bereiken. De speld wordt door de Irvin Air Chute Co., de fabrikant van parachutes, uitgereikt aan mensen die hun parachute moesten gebruiken omdat hun toestel onbestuurbaar is geworden of in brand is gevlogen. In 1919 demonstreerde Leslie Irvin als eerste een zelfgemaakte parachute. De RAF was zo onder de indruk dat de parachute onmiddellijk als standaard uitrustingsstuk werd ingevoerd. Tijdens de Tweede Wereldoorlog bereikte de Irvin fabriek in Engeland een piekproductie van bijna 1.500 parachutes per week. Aan het eind van de Tweede Wereldoorlog telde de Caterpillar club wereldwijd ongeveer 34.000 leden. In 1999 overleed Howard Hoddinott. Hij wist van de plannen om tot berging van de Vickers Wellington te komen. Op dat initiatief reageerde hij heel positief en zelfs met enige humor. Zijn eerste vraag was namelijk: 'Why the delay?' ("Waarom die vertraging?").

Een dochter van het echtpaar Hoddinott woont in Wenen.

Viribus Unitis op 4 mei 2003

Over genealogisch onderzoek

door Joop Frankenhuizen

Terugblik op het onderzoek naar de Mijdrechtse familie Van Wieringen

Het onderzoek naar de in dit nummer gepubliceerde genealogie van de familie Van Wieringen is niet altijd even makkelijk geweest. Traditioneel krijgen in vroeger eeuwen en ook wel later zoons de naam van hun grootvader en dochters de naam van hun grootmoeder. Daarnaast gaat de naam van een jong overleden kind vaak over naar een volgend geboren kind van hetzelfde geslacht. In een kort tijdsbestek kun je dan in dezelfde familie dezelfde voornamen tegenkomen. In de familie Van Wieringen is deze traditie consequent doorgezet. Zo consequent dat er in de 19^e eeuw in Mijdrecht sprake is van zeven personen die allen Klaas van Wieringen heten. In het jaar 1838 worden er twee kinderen geboren die beiden de naam Klaas krijgen. De ene baby is de achterneef van de ander en deze op zijn beurt is de oudoom van die ene. Dit komt doordat Hendrik van Wieringen 3 op 62 jarige leeftijd voor de tweede maal huwt en er nog eens twee kinderen bij krijgt. Iets dergelijks is ook het geval met zijn grootvader die op latere leeftijd voor de derde keer trouwt. Zijn kinderen uit dat huwelijk zijn zowat even oud als de kinderen van zijn zoon. Dat dit het onderzoek niet makkelijker maakt, moge duidelijk zijn. Om verwarring te voorkomen zijn in het stamboomoverzicht de Klazen en Hendrikken dan ook genummerd.

1811 keerpunt

Tot de invoering van de burgerlijke stand rond 1811 is de onderzoeker aangewezen op de doop, trouw en begrafenisboeken (DTB boeken) van de kerken. Bij de hervormde Van Wieringens zijn dat de boeken van de NH gemeente te Mijdrecht. Deze boeken zijn opgeslagen in het streekarchief Vecht en Venen gevestigd in het gemeentehuis te Mijdrecht en in het Rijksarchief te Utrecht. Probleem is dat in Mijdrecht niet alle boeken meer aanwezig zijn (de periode 1700-1800 ontbreekt) en dat vroege boeken (die van rond 1700) soms beperkte informatie geven. Een voorbeeld maakt dat duidelijk: Doopboek #16, aanwezig in Mijdrecht, vermeldt onder 23 oktober 1681 “gedoopt 't kint van Cornelis Jansz van Wieringen genaamd Trijntje. Get.(uige) Marritje Cornzn.”

De moeder wordt niet genoemd. Een van de begrafenisboeken van de NH kerk te Mijdrecht, in het bezit van het Rijksarchief te Utrecht, meldt op 14 juni 1773 en zelfs ook nog op 27 juli 1799 het overlijden van een “kint van Hendrik van Wieringen”. De naam, in dit geval van een kind, wordt in de begrafenisboeken niet altijd genoemd.

Dit geldt overigens ook voor sommige niet-lidmaten die op het gereformeerde kerkhof te Mijdrecht zijn begraven. De vermelding “begraven een bovenlander” (Duitse veenarbeider) zegt dan net zo veel als de vermelding “begraven een drenkeling”. In die tijd is er op het gereformeerde kerkhof nog geen sprake van een zogenoemd algemeen deel en staat het kerkhof feitelijk alleen open voor eigen lidmaten. Alleen als het niet anders kan, worden er ook anderen, zoals drenkelingen, ter aarde besteld. Een ander voorbeeld van summiere informatie is de vermelding van het overlijden van Hendrik van Wieringen. Die vermelding komt twee keer voor. Op 21 april 1784 en op 16 februari 1808. Welke Hendrik hier bedoeld wordt is niet duidelijk, want de namen van de ouders of echtgenote ontbreken. Andere documenten (als die er zijn) moeten dat later dan duidelijk maken.

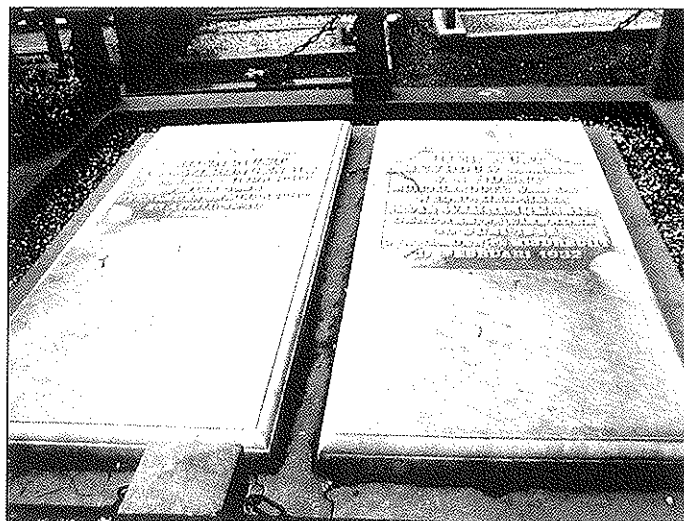
Franse invloed?

Na de Bataafse omwenteling van rond 1795 wordt de registratie geleidelijk aan beter. De doopboeken vermelden dan minimaal de beide ouders. Soms wordt de peetmoeder vermeld. Andere door de Hervormde gemeente bijgehouden boeken zijn de lidmaatboeken. Voor genealogisch onderzoek geven zij slechts summiere informatie. De oudste boeken vermelden veelal alleen de datum van inschrijving bij de kerkelijke gemeente en de naam van de betrokkene. Leeftijd, geboortjaar of plaats van herkomst worden niet genoemd. Ingeschreven wordt een datum met daaraan toegevoegd ‘aangenomen’ of ‘ingekomen’ of ‘belijdenis’. Het enige dat geconcludeerd kan worden bij de vermelding ‘ingekomen’ is dat betrokkene uit een andere kerkelijke gemeente komt. Het geboortjaar terugrekenen vanaf datum belijdenis of datum aanname is niet doenlijk omdat de leeftijd waarop een lidmaat in een bepaalde kerk belijdenis deed destijds nogal varieerde. Kortom vroege DTB boeken stellen de onderzoeker soms voor raadsels.

De hiervoor beschreven genealogie van de familie Van Wieringen is grotendeels het resultaat van vermeldingen in de hierboven genoemde DTB boeken. Aanvullende informatie werd gevonden in notariële akten en veenderijregisters. De informatie van na 1811 komt uit de tafels en de akten van de burgerlijke stand van de gemeenten Mijdrecht en Wilnis en uit verslagen van vergaderingen die zijn opgeslagen in het streekarchief Vecht en Venen aanwezig in het gemeentehuis te Mijdrecht.

Op de afdeling genealogie van het rijksarchief te Utrecht zijn kopieën van de onderstaande DTB boeken van de Hervormde kerk te Mijdrecht aanwezig: De kwaliteit van de afdrucken is echter discutabel. Vooral de tekst aan de bovenkant van de ingebonden afdrucken is soms nauwelijks leesbaar.

- Boek 121 deel 1 doopregister 1697-1800
- Boek 122 deel 1 doopregister 1801-1811
 - deel 2 index op doopregister 1697-1755
 - deel 3 index op doopregister 1755-1811
 - deel 4 huwelijksregister 1697-1800
 - deel 5 huwelijksregister 1801-1811
 - deel 6 index op huwelijksregister 1697-1750
 - deel 7 index op huwelijksregister 1750-1800
- Boek 123 deel 1 lidmatenregister 1755-1823
 - deel 2 index op lidmatenregister 1755-1823
 - deel 3 lidmatenregister 1823-1887
- Boek 124 deel 1 lijsten van inkomsten voor begraven over de jaren 1655, 1668, 1686, 1687, 1705, 1709, 1694 (pro deo) en de perioden 1689-1704 en 1709-1714
 - deel 2 lijsten van inkomsten voor begraven over 1722, 1728, 1732
 - deel 3 idem 1788-1811
 - deel 4 register van begraven 1768-1787
 - deel 5 index op register van begraven 1768-1812

De grafstenen van Klaas van Wieringen (links) en Mevrouw Maria van Soest (rechts). Beiden liggen begraven op het kerkhof van de NH kerk te Mijdrecht. Deze stenen, ofschoon niet officieel erkend als historisch erfgoed, zullen door de kerk in principe bewaard blijven. De NH gemeente is momenteel op zoek naar de rechthebbenden om e.e.a. te kunnen realiseren.

Evert Treur: Mijn oorlogsherinneringen (1)

door Jan Rouwenhorst (redactie)

Vanuit Oceanside in Californië stuurde Fred Evert Treur (81) een verslag op over gebeurtenissen, die zich voordeden tijdens de oorlogsperiode. De heer Treur woont al meer dan 50 jaar in de Verenigde Staten. In deze editie het eerste deel van de op schrift gestelde herinneringen van de heer Treur. Jan Rouwenhorst heeft de tekst geredigeerd en van een aantal opmerkingen voorzien.

“Ik ben op 3 augustus 1922 in Wormerveer geboren en kom uit een gezin met 11 kinderen: drie meisjes en acht jongens. Al mijn broers en zussen zijn in Mijdrecht geboren. Een jaar na mijn geboorte verhuisde het gezin van mijn ouders weer naar Mijdrecht. Daar betrokken ze een boerderij aan Hofland. (Die boerderij stond vlak bij het huidige Shell tankstation aan de rechterzijde van de Zuwe naar Uithoorn en ook dicht bij het begin van de busbaan aldaar, jr.)

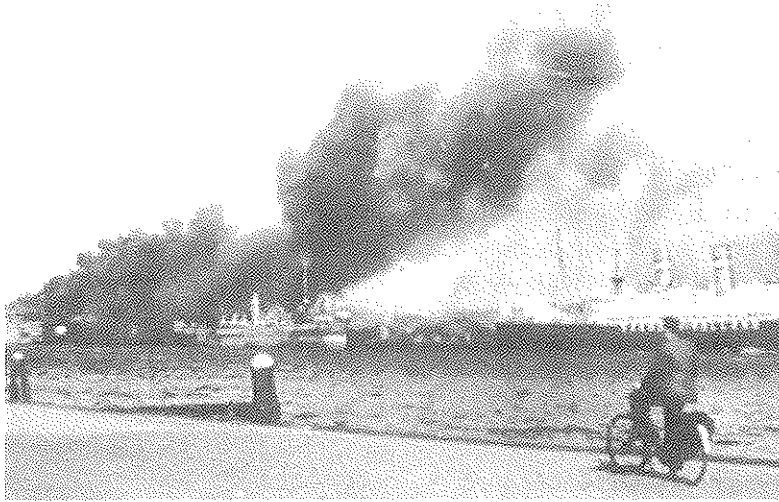
Toen ik vijf jaar was, ging in naar de openbare school in de Kerkstraat. We hadden daar drie onderwijzers: juffrouw Verwoerd gaf les aan de eerste en tweede klas, meester Van Donk had de derde en vierde klas. Meester Vaags stond voor de vijfde, zesde en zevende klas. Toen ik twaalf jaar was, was het schoolgaan over. Ik ging mijn vader helpen op de boerderij.

In 1939 werd de toestand in de wereld er niet beter

op toen Duitsland in september Polen binnen viel. Denemarken en Noorwegen volgden in april 1940. Ik zei tegen mijn vader dat ons land daarna aan de beurt zou zijn.

In april 1940 gingen de koeien van stal. Ik werkte toen op de boerderij van mijn zus en zwager in Zuilen bij Utrecht. Ik was altijd vroeg uit bed en zo ook op 10 mei 1940. Om een uur of vier 's ochtends was ik aan het melken en toen hoorde ik het geluid van allerlei vliegtuigen in de lucht en van een ontploffing. Ik begreep dat er iets gaande was en 's ochtends om acht uur hoorde ik over de radio dat Duitsland ons land had aangevallen. Koningin Wilhelmina vertelde dat we in oorlog waren.

Om tien uur 's ochtends waren we al greppels aan het graven, dwars over het land, om te voorkomen dat Duitse vliegtuigen zouden kunnen landen of

Aanval op Rotterdam mei 1940

opstijgen. De Duitse Junkers vlogen erg laag. Het Nederlandse leger bood tegenstand, vooral bij de Grebbeberg, waar veel Duitse en Nederlandse soldaten sneuvelen. Maar de Duitse overmacht was te groot. Op 14 mei werd Rotterdam gebombardeerd, Bijna duizend mensen kwamen daarbij om en Nederland capituleerde. De Koninklijke familie en de regering ontsnapten naar Engeland. Het Nederlandse leger kwam in krijgsgevangenschap en de Duitsers namen het bestuur over. Na de oorlogsdagen van mei 1940 wisten we niet wat ons te wachten stond.

De Oostenrijker dr. Arthur Seijss-Inquart werd tot rijkscommissaris benoemd en ir. Anton Mussert rekende er op met zijn Nationaal Socialistische Beweging een belangrijke rol in het bestuur te kunnen spelen.

Al snel werden de Nederlandse soldaten vrijgelaten uit krijgsgevangenschap. Ook mijn zwager kwam weer thuis. Ik ben toen teruggegaan naar Mijdrecht. Daar ging ik werken voor mijn broer Teun, die een bedrijfje had in melk, boter, kaas en eieren. Elke morgen ging ik er met de bakfiets op uit om de klanten zuivelproducten te bezorgen.

Eind 1941 werden alle jonge mannen, waar onder ook mijn broer Wim, opgeroepen om in Duitsland te gaan werken. Op een dag moesten ze zich om acht uur 's ochtends opstellen voor het gemeentehuis om te vertrekken naar Duitsland. De meesten gaven gehoor aan de oproep, niet wetende wat de toekomst zou brengen.

Bij één van de luchtaanvallen die ik zag, waren enkele Britse Bristol Brenheim bommenwerpers betrokken. Ze vlogen over Schiphol en werden achtervolgd door Duitse jagers en binnen enkele minuten tijd werden ze uit de lucht geschoten. Wij

stonden er naar te kijken en ik zag iets naar beneden vallen. Ik dacht eerst dat het een bom was, maar het bleek een Britse vlieger te zijn, die zonder parachute naar beneden viel. Hij kwam terecht naast het Waverveense pad. Andere vliegers die naar per parachute naar beneden kwamen, werden gedood door het vuur van de Duitse jagers. In die tijd waren de Duitsers heer en meester in de lucht. En vanaf Schiphol bombardeerden hun toestellen Engeland. (1) Zie onder opmerkingen blz. 85

Ongeveer zes maanden nadat mijn broer Wim naar Duitsland was gestuurd, moesten alle jonge mannen van mijn leeftijd zich voor de arbeidsdienst melden. Het was in het voorjaar van 1942. Ik moest naar Saarbrücken, maar daar had ik niet veel zin in. Ik meldde mij niet voor vertrek. Ik werd lid van de ondergrondse en al spoedig kreeg ik papieren met een Duits stempel er op, waarop stond dat ik als medewerker van het Ministerie van Landbouw niet gemist kon worden. Zo kon ik blijven werken voor de melkhandel van mijn broer Teun.

Ik kwam in het bezit van een radio, die ik verborg op de boerderij van mijn vader, want radio's waren verboden (...) maar in ieder geval kon ik luisteren naar het nieuws dat via Radio Oranje werd uitgezonden door de BBC. Zo kon ik aan mensen in Mijdrecht - en met name bij de klanten waar ik melk bezorgde - laten weten wat het laatste nieuws over de oorlog was en ik zei dan altijd mijn motto "Moed en Vertrouwen".

In het dorp woonden drie joden. Het was de familie Heijmans. Het waren de twee broers Salomon en Heijman met hun zuster Kaatje. Ze waren eenvoudig en welgezien. Tijdens mijn schooljaren kwam ik er wel eens op vrijdagavond om de kaarsen uit te blazen. (Er werd dan sabbat gevierd en volgens

orthodox-joodse opvattingen is het verboden om dan als jood "werkzaamheden" te verrichten, jr) Opeens waren ze verdwenen. En ik wist wie daar schuldig aan was. Dat was Jacobus Broerse. Wij noemden hem "de Lord". Hij had een paar zonen bij de Waffen-S.S. en was niet te vertrouwen. Niet lang daarna ging hij in het huis van de joodse familie wonen. Hij was er eentje die wij goed in de gaten moesten houden. Eerlijk gezegd, ik ben drie keer van plan geweest om hem dood te schieten, maar ik kon de gevolgen daarvan voor de mensen in Mijdrecht niet overzien. (2)

Af en toe braken wij in bij het gemeentehuis en stalen bonkaarten en verdeelden die onder bepaalde mensen, die ze goed konden gebruiken om meer voedsel te kopen.

In die tijd hadden we geen wapens om ons te verdedigen als dat nodig zou zijn. Begin juni 1944 werden we op de hoogte gesteld dat er een invasie op komst was en op 6 juni 1944 begon D-day. Langzaam maar zeker werden de Duitsers teruggedrongen. Frankrijk en België werden grotendeels bevrijd. En ook wij wachtten op onze bevrijding.

Begin september gingen er allerlei geruchten rond. Het was "Dolle Dinsdag". Er kwamen mensen naar me toe die zeiden dat Rotterdam bevrijd was en dat de Duitsers op de vlucht waren. Met een paar uur zouden de bevrijders hier zijn. Maar er kwam niets van uit. Wij van de ondergrondse kregen een order om de Provinciale Weg open te breken om de Duitsers te vertragen bij hun verplaatsing. (3) Wij hadden geen wapens en ik was de enige die een revolver had. Het was een Belgische FN met twaalf patronen. We moesten een plaats vinden om de weg open te breken. (Dit gebeurde ter hoogte van het huidige motel "Mijdrecht", jr.) Als er gevaar van de Duitsers zou zijn, dan moesten we ons zo gauw mogelijk verschuilen. We besloten de weg open te breken tussen de speeltuin en de boerderij van Frans Balk en Philip Krul. (gelegen aan de "Johnsonkant", jr) De boomgaarden daar gaven ons genoeg dekking. Zonder verstoring werd de weg opengebroke en daarna was het afwachten. Vroeg op die woensdagmorgen kwamen de Duitsers bij de opengebroke weg. Zij grepen iedereen die ze vonden om de weg weer berijdbaar te maken, onder andere Dirk van Veen. De toenmalige dominee van de Gereformeerde kerk ging kijken wat er gaande was en hij werd gelijk tewerkgesteld. Ik stond van een afstand te kijken hoe alles zou eindigen. Toen de weg weer berijdbaar was, werden alle aangehouden personen op een rij gezet. Als ik het goed heb, waren het 13 mensen. Een Duitse SS-officier was van plan om ze allemaal dood te schieten, maar een Oostenrijkse officier vertelde hem dat zo iets onzin

was. Voordat ze vertrokken, schoten ze de heer Peters dood. Waarom hem, dat weet ik niet. Het was een hele opschudding aan de Provinciale Weg en ik dacht: "Wij doen het werk en iemand anders wordt er voor doodgeschoten." De dag verliep verder rustig en wij maar afwachten. (4)

In september 1944 kregen wij bericht dat de militaire operatie om heel Nederland te bevrijden zou plaatsvinden op zondag 17 september. Amerikaanse parachutisten van de 101e, 82e en 86e luchtlandingsdivisies landden rond Nijmegen en verder naar het zuiden, langs de grens. Engelse en Poolse parachutisten - ongeveer 10.000 - kwamen naar beneden in de omgeving rond Arnhem. Tegelijkertijd zetten Engelse en Canadese infanterietroepen hun aanval via Limburg en Brabant door. Hun doel was om zo spoedig langs de grens en bij Arnhem aansluiting te krijgen met de parachutisten en vervolgens de rest van Nederland te bevrijden. Het was makkelijker gezegd dan gedaan. De opmars van de Geallieerden liep vast en de bevrijding bleef uit. Na zware gevechten werden de Engelse en Poolse parachutisten verslagen. Ongeveer 8.000 van de 10.000 manschappen sneuvelden. De rest vluchtte over de Rijn naar het bevrijde zuiden. Voor het eerst in de oorlog kreeg ik tranen in mijn ogen en ik huilde, want voor ons en

Rotterdam na het bombardement

de rest van Nederland moest de bevrijding nog beginnen.

Wij, de ondergrondse uit Mijdrecht en omgeving, wachtten op verdere instructies. In oktober kregen wij bericht om klaar te zijn voor de eerste wapendropping. Die zou neerkomen in Ter Aa, bij Breukelen. Samen met de ondergrondse van Wilnis en Vinkeveen gingen we naar Ter Aa om de wapens te ontvangen. Die zouden worden gedropt tussen tien uur 's avonds en middernacht. We waren slecht georganiseerd en hebben vergeefs gewacht op het vliegtuig dat de wapens in containers zou neerlaten. Er waren veel vliegtuigen in de lucht, die waarschijnlijk op weg waren om Duitsland te bombarderen. Om ongeveer één uur 's ochtends werd alles afgelast. De volgende dag kregen we te horen dat de wapens waren gedropt boven Breukelen en daar in handen waren gevallen van de Duitsers.

Al spoedig waren we beter georganiseerd. Op de boerderij van Bosman in Wilnis aan de Amstelkade werd de gierkelder onder de koeienstal gereed gemaakt als opslagplaats voor wapens en schuilplaats voor onderduikers. (5) Ik was verantwoordelijk voor de geheime berichten die via Radio Oranje werden uitgezonden. Dat gebeurde via de BBC om kwart over één 's middags. Dan werd gezegd: "Het staat in de krant" en "Het schip is van de helling". Dat betekende dat diezelfde nacht tussen twaalf uur en twee uur een vliegtuig over ons terrein zou vliegen om wapens te droppen. Maar de berichten moesten om half negen 's avonds herhaald worden, want het weer kon veranderen. Als de geheime code doorkwam, waren we zeker dat het vliegtuig diezelfde nacht zou komen. De groep uit Mijdrecht en de groep uit Wilnis kwamen dan bij elkaar om alles gereed te maken. Wij waren allen gewaarschuwd dat in geval één of meer van ons zou(den) omkomen, de familie daar geen bericht van zou krijgen tot na de oorlog. Er waren diverse wapendroppings in de Wilnise polder. Sommigen van ons moesten op wacht staan. Wij gebruikten wachtwoorden zoals "Schiedam", "Schoonhoven", "Scherpenzeel", want de Duitsers konden die woorden niet goed uitspreken.

Als alles in gereedheid was, wachtten we op het vliegtuig voor de dropping. We hadden een lantaarn, die alleen licht naar boven gaf, met een speciale letter. Als het vliegtuig overvloog, werd het sein gegeven. Dan kwam het vliegtuig even later laag over met open bomluiken en daaruit kwamen dan ongeveer 28 tot 32 containers naar beneden. Dan gingen we aan het werk. De parachutes werden netjes opgerold en de wapens werden naar de gierkelder onder stal van de boerderij van Bosman vervoerd. De lege containers werden in een sloot

gegooid, zodat er niets meer van te zien was. Het was een enorme klus om de wapens schoon te maken, want de meeste zaten dik onder het vet. Onder de wapens waren stenguns (pistoolmitrailleurs, jr), geweren, handgranaten, revolvers, mitrailleurs, genaamd "de driepoot", bazooka's en veel meer. Ik heb veel dagen en nachten doorgebracht in die gierkelder. We leerden de wapens te gebruiken.

Op één van onze nachtelijke tochten naar het droppingsveld in de Wilnise polder liep er een mijnheer naast me. Hij zei: "Hallo Evert, jij bent ook overal bij waar het nodig is." Ik bevestigde dat en keek hem aan en zei dat ik hem niet kende. Hij vertelde dat hij Van Breukelen heette. Maar dat was niet zijn echte naam. Aan het eind van de oorlog hoorde ik dat hij was gearresteerd door de Gestapo en was gefusilleerd. Ik ben nooit zijn echte naam te weten gekomen. (6)

Het was altijd ogen open houden. Elke keer als ik van mijn nachtelijke diensten thuis kwam, was mijn moeder klaarwakker en ik zei dan tegen haar: "Moeder ga nou maar lekker slapen, je hebt dat nodig." Ik sliep op zolder, maar altijd met een geladen revolver onder het kussen. Zo was het leven. Je wist nooit wat de volgende dag zou brengen.

Ik bleef voor mijn broer Teun werken als melkbezorger. In december 1944 hoorden we over de radio dat de Duitse troepen een grote tegenaanval waren begonnen, het zogeheten Ardennenoffensief.

Evert Treur mei 1945

Het werd er bij ons niet beter op. Voor veel mensen was er gebrek aan voedsel en aan brandstof. De bomen langs de Provinciale Weg werden gekapt om te worden gebruikt als brandhout. Mensen uit de steden kwamen lopend met een karretje of op de fiets om voedsel te krijgen of te kopen van de boeren.

In dezelfde tijd maakte ik kennis met de familie Van den Bos uit Waverveen. Die hadden een boerderij aan de Hoofdweg naar Botshol. De familie was echt Oranje-gezind. Er waren vier kinderen: twee zoons en twee dochters. De oudste zoon, Gerrit, was bij de ondergrondse in Vinkeveen. Verder waren er Kees, Hennie en Corrie. Al gauw werd Corrie mijn vriendin. Ik was hartstikke verliefd op haar geworden. Ik bracht een aantal parachutes, die bij de droppings werden gebruikt, naar hun boerderij. Daar werden ze verstopt op de zolder boven de koeienstal. Zoon Kees gaf te kennen dat hij met twee vrienden naar het bevrijde Brabant wilde gaan. Ik wilde ook mee en vertelde dat aan onze groepscommandant Arie de Bruin. Maar van hem kreeg ik geen toestemming.

Bij een van de droppings was een container gevuld met Engelse legeruniformen. Ik kreeg er ook een paar en ze pasten me goed. Het enige dat we er mee konden doen, was ze goed verstoppen tot de tijd zou komen dat we ze konden aantrekken. Mijn Engelse legerkleding werd door mijn vriendin Corrie verborgen.

Op de boerderij van mijn vader brachten we een deel van de wapens onder. Mijn vader zei toen hij mij aankeek: "Als het ooit uitkomt, dan worden we er voor doodgeschoten." Ik begreep mijn vader heel goed en vertelde hem dat we de boerderij zouden bewaken. Dat gingen we doen vanuit het café van Tinus Reurings.

(het café stond op de plek van het huidige restaurant "Le Virage", dat eerder de naam "Liefekenshoek" had, jr) Hij had op de zolder boven het café een dubbele wand gemaakt, voor het geval leden van de ondergrondse zich moesten verbergen. Het was een goed verstopte schuilplek, want als je op de zolder stond, dan was er niets van te zien. Mijn vader gaf toestemming voor de opslag van de wapens die bestemd waren voor de Mijdrechtse ondergrondse. Ik denk dat mijn vader het nooit aan mijn moeder heeft verteld en ook niet aan mijn broers en zusters.

We hebben een diep gat gegraven van ongeveer 120 cm breed en ruim 3,5 meter lang. Daarin werd een betonnen bak geplaatst, die afkomstig was van Arie de Bruin. Bovenop kwam een deksel, met daar overheen aarde en slootvuil. Die bak werd ons arsenaal. Je kon er niets van zien. In diezelfde tijd haalde ik met de bakfiets van mijn broer Teun wapens uit de schuilplaats bij de boerderij van

Bosman en bracht die naar Mijdrecht toe. Ik kon altijd de bakfiets of transportfiets van mijn broer Teun gebruiken. Daarvoor ben ik hem nog steeds dankbaar. Hij zei steeds: "Ga je gang, maar doe voorzichtig!" (7)

De stengun was een goed wapen om mee te schieten, maar die kon je niet over je schouder laten hangen, want we waren nog geen vrij land. Ik leerde mijn groep om het wapen te demonteren en weer in elkaar te zetten, zodat het schietklaar was. Ik deed het voor en demonteerde de stengun in drie delen. Daarna moest de groep het doen en alle handelingen binnen tien seconden afwerken. Vijf leden van mijn groep lukte dit, de anderen konden er niet veel van maken, omdat ze bij de uitleg niet genoeg aandacht hadden getoond. Dat maakte mij erg kwaad. Ik zei: "Dit is geen verjaardagspartijtje, het gaat om leven of dood." Aan het eind van de lessen wist iedereen heel goed hoe de wapens gebruikt moesten worden.

Tijdens een bijeenkomst in de boerderij van Mur leerden we hoe we de wapens schoon moesten houden. Iemand uit de groep was zijn revolver aan het schoonmaken en dacht dat er geen kogels in het magazijn zaten. (De boerderij van Mur stond aan de Hoofdweg, op de plek van Houthandel Schuurman, tegenover het sportveld van korfbalvereniging Atlantis, jr.) Hij haalde de trekker over en toen kwam er toch een kogel uit. Nico Mayenburg werd daardoor in zijn been geraakt. Eén van ons ging als de bliksem naar dokter Van den Berg. De wond werd door hem zo goed als mogelijk verbonden.

Bij een dropping uit een Lancaster bommenwerper zat ook een container die vol zat met voedsel en sigaretten. Als ik thuis kwam, dan gaf ik mijn moeder een paar blikjes corned beef. Dat was iets om te smullen, zo heerlijk! De sigaretten waren van het Engelse merk 'Players', maar op de pakjes stond niets. De sigaretten zonder merknaam werden onder de leden van de ondergrondse verdeeld. Maar er werd wel aan herinnerd dat ze niet in het openbaar gerookt mochten worden, want de geur van de sigaretten kon je verraden aan de vijand. Je kon het heel goed ruiken. Ik betrapte een van onze ondergrondse werkers een keer die rustig op het bruggetje van zijn vaders huis op Hofland aan het roken was. Er zijn altijd mensen die niet kunnen luisteren. We pakten hem en hielden zijn hoofd een poosje onder water. Hij was gelijk genezen van zijn stomme streek, die ons allemaal in gevaar kon brengen.

In het voorjaar van 1945 kwam mijn broer Wim terug uit Duitsland. Hij had daar moeten werken in een vliegtuigfabriek. Op een morgen toen ze per bus naar het werk gingen, werd de bus beschoten door Amerikaanse jachtvliegtuigen. De bus stopte onder

een viaduct en iedereen probeerde de bus uit te komen. Diverse arbeiders werden gedood en mijn broer Wim raakte ernstig gewond. Hij kreeg drie kogels door z'n been. Hij werd naar het ziekenhuis gebracht en geopereerd. Na een goede verzorging door de verpleegsters werd hij drie maanden later naar huis gestuurd, ongeschikt voor het werk in de fabriek. We waren erg blij dat hij weer levend thuis was. Na een paar dagen moest ik Wim wel vertellen wat er op de boerderij gaande was. Ik heb Wim nog nooit zo kwaad gezien. Hij zei: "Als het uitkomt, blijft er niets van ons over!" Toen hij weer wat kalmer was geworden, heb ik hem verteld over de veiligheidsmaatregelen die we getroffen hadden: de observatie vanuit het café van Tinus Reurings en ook vertelde ik hem van de geheime telefoonverbinding met de heer Kanters op het postkantoor, dat in het gemeentehuis zat.

Als we 's nachts naar een dropping gingen, dan namen we altijd een politiekagent mee, die vooruit fietste om te zien of alles veilig was. De agenten die we vertrouwden waren Van der Gronde uit Mijdrecht, Van Splunder uit Wilnis en Bloos uit Amstelhoek. Op een keer moesten we naar De Hoef, want daar zou een dropping zijn op het land van boer Keizer. Die nacht hield ik de wacht bij de ophaalbrug, die we hadden opgetrokken, zodat niemand er over heen kon. Het vliegtuig kwam precies op tijd en na het geven van lichtsignalen dropte het toestel de lading. Alles was in orde. Het vliegtuig maakte nog een rondje en scheerde rakelings over de bomen. We waren ongeveer twee uur bezig met de afhandeling en gingen daarna terug naar Mijdrecht via het pad langs de Kerkvaart. Vlak bij de Dorpsstraat hielden we stil en ik gaf mijn groepje opdracht om hun stenguns schietklaar te maken. Vervolgens zouden we één voor één over de Dorpsstraat naar huis gaan. Agent Bloos maakte bezwaar tegen het schietklaar maken van de wapens, maar ik vertelde hem dat we ons zouden verdedigen als dat nodig zou zijn. Bloos wachtte in de Dorpsstraat en keek of alles veilig was. Ik was de laatste en fietste samen met hem op huis aan. Bij de boerderij namen we afscheid en ik bedankte hem voor al zijn hulp. Hij zei toen tegen mij: "Evert, dit is eens maar nooit weer. Dit is veel te gevaarlijk voor mij." Maar mijn motto was en bleef "Moed en Vertrouwen".

Opmerkingen

(1) Evert Treur moet hier verwijzen naar een luchtgevecht dat op 27 juni 1940 plaatsvond. Er waren toen zes Bristol Blenheim toestellen van No. 235 Squadron bezig met een verkenningsvlucht. Elk toestel had drie bemanningsleden. Duitse jagers vielen in de buurt van Schiphol de Britse toestellen aan. Eén van de vier getroffen toestellen kwam neer

in Waverveen. De piloot van dat toestel, officier J.R. Cronan, had het toestel weliswaar verlaten, maar zijn parachute ging niet open. Hij viel te pletter op het land van Henk van der Neut aan het Waverveense Pad. Het bemanningslid sergeant A.O. Lancaster wist zich per parachute in veiligheid te stellen en werd kort daarna gearresteerd. Het derde bemanningslid, Sergeant-telegrafist P.I. Lloyd werd dood in de wrakstukken aangetroffen. De drie andere toestellen kwamen neer in Ouderkerk, Oegstgeest en de Noordzee. Zie over dit luchtgevecht: A. Turkenburg, Vinkeveen en de Tweede Wereldoorlog, z.j. blz. 58 e.v.

(2) Naar de eventuele relatie tussen Jacobus Broerse en de familie Heijmans is nog onderzoek gaande. Op de resultaten daarvan wil ik nu nog niet voortuilen. Uit eerder onderzoek is vast komen te staan dat de familie Heijmans gedwongen was om zich in september 1942 in Amsterdam te vestigen. In februari 1943 werden ze vergast in Auschwitz. Marian Sterenborg heeft daarover op 4 mei 1993 een artikel gepubliceerd in het Utrechts Nieuwsblad (regio Rijn en Vechtstreek). Broerse werd na de oorlog door het Bijzonder Gerechtshof tot zes jaar gevangenisstraf veroordeeld.

(3) De actie van de Mijdrechtse ondergrondse maakte deel uit van een groter plan. Adriaan Turkenburg vermeldt in zijn boek dat de commandant van Binnenlandse Strijdkrachten van NW-Utrecht ook aan de ondergrondse in Vinkeveen - "in opdracht van de opperbevelhebber der ondergrondse strijdkrachten Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Bernhard der Nederlanden" - soortgelijke maatregelen opdraagt. In Vinkeveen gaat het om het weghalen van richtingwijzers, het ophalen en vernielen van bruggen, het versperren van de Baambrugse Zuwe, de nieuwe weg Hoofddorp-Loenen ten oosten van Vinkeveen (dus de huidige N201 tussen de plassen, jr) op drie plaatsen versperren door het opbreken van de bestrating, het graven van zandgleuven en het omhalen van bomen. Verder moest er rails verwijderd worden uit het traject Nieuwersluis-Vinkeveen-Uithoorn en alle beschikbare wapens moesten zo spoedig mogelijk bedrijfsklaar gemaakt worden. Turkenburg, blz. 42.

(4) Aan de tragische dood van Koop Peters wordt in het verslag van Treur wel erg weinig aandacht besteed. Persoonlijk vind ik dat jammer, vooral vanwege het ingrijpende karakter van de gebeurtenis. De 43-jarige landarbeider Peters, gehuwd en vader van 5 kinderen, is omstreeks negen uur 's ochtends op 6 september doodgeschoten. Het was een represaille naar aanleiding van een weinig zinvolle actie van de plaatselijke ondergrondse. De

dag ervoor was het "Dolle Dinsdag". Over de dramatische gebeurtenis van die dag en de nasleep heb ik op 29 april 1992 gepubliceerd in "De Ronde Vener." Peters is begraven op de algemene begraafplaats bij de Nederlands Hervormde Kerk in Mijdrecht.

Het onderhoud van het oorlogsgraf van de heer Peters is daar - tegen de gemaakte afspraken met de familie - niet op behoorlijke wijze nagekomen. In 1967 bevestigde de gemeente Mijdrecht dat schriftelijk aan de familie, met de mededeling dat een en ander ten eerste werd betreurd. Pas in 1970 kreeg de laatste rustplaats van Peters een grafbedekking "in overeenstemming met wat wij aan zijn nagedachtenis verschuldigd zijn", zo schreef Job. Kramer aan dertien bedrijven uit Mijdrecht. Die hadden toegezegd daartoe elk een bijdrage van f 50,- beschikbaar te stellen. Mevrouw G. van Veen had de heer Kramer op de schrijvende situatie geattendeerd.

(5) Over de gebeurtenissen op die boerderij en de illegale activiteiten die daar plaatsvonden heeft Johannes Petrus Bosman na de oorlog een indrukwekkend verslag geschreven met de titel "Belevenissen op de boerderij 'de Kraanvogel' te Wilnis tijdens de oorlog 1940-1945". Direct na de oorlog is ook een korte film gemaakt van de zaken die zich op de boerderij voordeden tijdens de bezettingsperiode. Jan Reiff, journalist bij het tv-programma Nova, heeft mij een aantal jaren geleden een videoband met die unieke opnames gegeven.

(6) De echte naam van Van Breukelen was ir. A.F.U. Krikke. Hij was de gewestelijk commandant van de Binnenlandse Strijdkrachten en daarvoor was hij districtscommandant van de Vechtstreek (8-V) geweest, waartoe ook het gebied van de Ronde Venen behoorde. Vanwege zijn functies was Krikke op de hoogte van veel wapenopslagplaatsen. Hij werd op 22 november 1944 gearresteerd in de Kamer van Koophandel te Utrecht. Zie: "Het Grote Gebod. Gedenkboek van het verzet in LO en LKP", deel 1, 1951, blz. 516 en 518.

Zijn aanhouding leidde tot de (al dan niet tijdelijke) ontruiming van diverse geheime wapenopslagplaatsen. Zo ook in Maarssen/Oud-Zuilen. Zie hiervoor: V. Smits, "Maarssen 1940-1945", Maarssen 1990, blz. 151. Bosman meldt dat de arrestaties van leidinggevende verzetsmensen het gevolg was van de aanhouding van een koerierster, die de uitnodigingen voor de vergadering bij zich had toen ze werd aangehouden door de Sicherheits Dienst. Krikke werd naar Duitsland gedeporteerd.

Voor de groep Mijdrecht-Wilnis betekende een en

ander dat het arsenaal in 'De Kraanvogel' uit voorzorg ontruimd werd, dat de droppings enige tijd werden gestaakt en dat men op zoek ging naar een nieuw afwerpterrein. Het oude afwerpterrein bevond zich op het land van J. Stam uit Mijdrecht, die grond in de Wilnise polder had. De nieuwe locatie werd gevonden in dezelfde polder Wilnis-Veldzijde op het land van M. van Eijk, die ook aanbood om de gedropte containers met paard en wagen naar het vaarwater aan de Bovendijk te brengen. Bosman, blz. 22, 39 en 40.

(7) Bosman schrijft in zijn verslag het volgende over Evert Treur: "Nog een andere bekende figuur die vele malen wapens van de boerderij (heeft gehaald) is Evert Treur. Een stevige, jonge kerel met een blije, gulle lach, die als spreuk had 'Moed en Vertrouwen'. (Hij) was een man, door iedereen gezien en niemand die niet bij het illegale werk betrokken was, zou vermoed hebben dat ook hij zo'n gevaarlijke rol speelde. Deze Evert kwam heel eenvoudig op klaarlichte dag met een transport- of bakfiets het erf oprijden. Zijn karretje werd geladen met meer dan 100 kilo wapens en zingend of fluitend verdween hij met zijn vrachtjes, die vermoedelijk voor Mijdrecht of Wilnis bestemd waren, omdat hij in Mijdrecht woonachtig was. Het is zelfs gebeurd dat hij met een grote mand met wapens op de fiets dertien Moffen tegen kwam, maar deed of er geen vuiltje aan de lucht was, zodat zij niet de minste argwaan koesterden en (ze) lieten hem ongestoord doorfietsen." Bosman, blz. 46-47.

Commotie over zandwinning en verving (3)

door Jan Rouwenhorst

Sinds het eind van de jaren '50 is er sprake van zandwinning in de Vinkeveense plassen. Vanaf eind jaren '60 leidt dat tot grote ergernis en onrust. Eerder is daarover geschreven in de Proosdijkoerier van september 2002 en juni 2003.

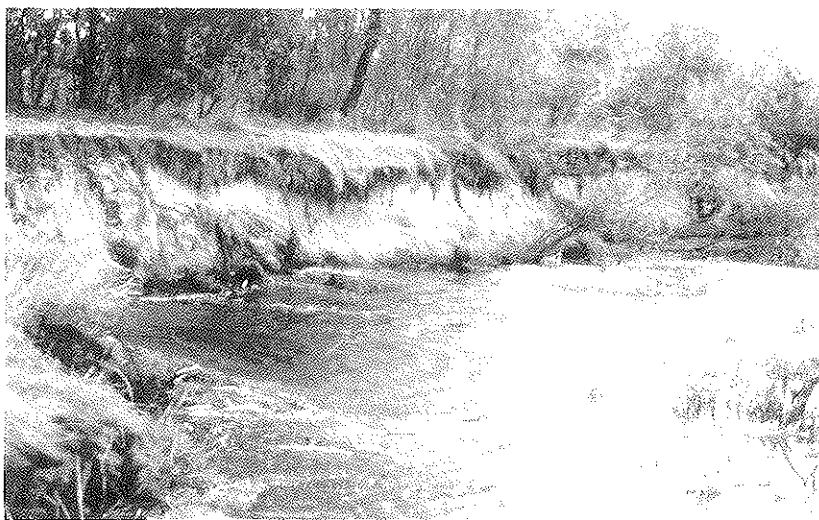
Op woensdag 13 augustus 1975 kopt Het Parool: "Zandzuigen voor Amsterdam eist zijn tol. Stuk Vinkeveens eiland verdwenen". De dag daarvoor was een groot deel van het zogeheten starteiland in het water van de Noordplas verdwenen. De starttoren kon later met een drijvende bok zo'n honderd meter verderop worden opgevist. Het eerst scheurde er een groot stuk land met beschoeiing krakend los aan de zuidkant nabij de wedstrijdhaven. Na enige tijd begon ook de grond onder de starttoren te bewegen. De daar aanwezige zwemmers konden zich nog net in veiligheid brengen toen met dof gekraak de bodem met bomen en al het begaf, terwijl de starttoren langzaam hellend in de kolkende plas onderging. In totaal zou zeker zo'n 10.000 vierkante meter land in het water zijn verdwenen. (1) De volgende dag stuurt het gemeentebestuur van Vinkeveen een telegram naar het college over de zaak. En Het Parool meldt dat burgemeester Elsen van Vinkeveen veronderstelt dat de aannemer op grotere diepte zand heeft gezogen dan de toegestane vijftig meter. Volgens Elsen rekende men er op dat door schuiven van de wanden van de zandput de diepte wel weer op vijftig meter zou komen. Dat is wel gebeurd, maar wel ten koste van het starteiland. Een woordvoerder van Baggermaatschappij Bos en Kalis is er snel bij om mee te delen dat er bij peilingen en metingen geen fouten zijn gemaakt. Het verdronken eilandgedeelte zou te wijten zijn aan een grintlaag, waarop men gestoten is. Daardoor zou de zaak zijn gaan schuiven. Daar tegenover staat de

verklaring van de Amsterdamse hoogleraar dr. H.M. MacGillavry. Hij stelde dat er zowel op 45 meter als op 55 meter diepte een zandlaag ligt met een losse pakking. Men zou op drie plekken in of door de laag op 45 meter diepte hebben gezogen, met als gevolg dat die losse laag zand is gaan werken. Volgens de professor zou het Laboratorium voor Grondmechanica ten onrechte geen speciale aandacht aan die eerste laag hebben besteed, terwijl men de identieke, diepere laag wel als gevaarlijk kwalificeerde.

Onderhandelingen

Volgens voorzitter J. Lambrichts van de watersportvereniging Vinkeveen-Abcoude is de vereniging ernstig gedupeerd. Er is geen haven meer, van waar men de hele plas kan overzien, de poten van de starttoren zijn afgebroken en de inventaris van de vereniging is verdwenen. (2)

Het Laboratorium voor Grondmechanica van TNO in Delft krijgt de opdracht om onderzoek te doen naar de oorzaak van de verzakking. Burgemeester Elsen stelt dat bij het zandzuigen een te geringe veiligheidsmarge is aangehouden, maar spreekt ook over een lichtzijde bij het ongeluk, want het zou voor Gedeputeerde Staten van Utrecht psychologisch nauwelijks meer te verkopen zijn om de concessie voor de ontgroning te verlengen voor het jaar 1976. Die onderhandelingen tussen het Utrechtse provinciebestuur en Amsterdam zijn op dat moment gaande.

Veertigduizend kubieke zand en grond onder water verdwenen

Eén van de voorwaarden bij de ontgrondingsontheffing was de verplichting om twaalf zandeilanden - waaronder het zogeheten starteiland - op te werpen rond de zandwinplas. Uit onderzoek blijkt dat op de dag van het drama Bos Kalis op zo'n 285 meter vanaf de oever van zandeiland 8, het starteiland, aan het zuigen was. Om een uur of vier begon een deel van het eiland vervaarlijk te trillen.

Na lang roepen

Binnen enkele uren was meer dan 6.000 vierkante meter land in het water verdwenen. Het betrof twee landtongen van ongeveer 80 en 100 meter lengte, waarbinnen zich een haventje bevond. (3) Stukken beschoeiing en allerlei ander hout dreven nog geruime tijd op de plaats des onheils. De baggeraars kregen pas in de gaten wat er ging gebeuren toen ze zagen dat de starttoren begon te hellen. Daarop zouden ze de aan de recreanten en watersporters hebben gevraagd om een ander plaatsje te zoeken. Er zou zich even een gevaarlijke situatie hebben voorgedaan, omdat enkele kinderen, die zich vlak bij de starttoren bevonden, pas na lang roepen aanstalten maakten om weg te gaan.

Zestigduizend kubieke meter zand en grond gleed af naar een diepte van enkele meters onder de waterspiegel en tot zo'n achttien meter verder de plas in.

Tijdens een spoedvergadering van de commissies voor milieubeheer en voor sport, recreatie en natuurbescherming van de Utrechtse Provinciale Staten op vrijdagmiddag 15 augustus blijkt dat er al acht eerdere verzakkingen waren opgetreden toen men dieper dan dertig meter ging zuigen. "Is het nu eigenlijk wel verantwoord om de zandwinning voor het publiek op te houden, (op) een plas waar duizenden dagrecreanten komen. Hoe lang kan dit nog doorgaan zonder paniek te zaaien?", vroeg de Vinkeveense wethouder S. de Haan (Prot. Chr.

Groepering) zich in de vergadering af. "We zijn bang geworden", aldus W. Aarts, die namens twaalf belangenverenigingen uit Vinkeveen een petitie overhandigde met daarin het verzoek de zandwinning definitief en onvoorwaardelijk stop te zetten.

Schadeclaim

Gedeputeerde ir. F.N. Sikkes bestrijdt dat er dieper dan vijftig meter is gezogen. "Dat er voor dit gebeuren geen verklaarbare reden is, is nog geen reden de concessie in te trekken. We zijn begonnen er een rem op te zetten door de zandwinning op te schorten." Amsterdam zou al hebben toegezegd alle schade te vergoeden.

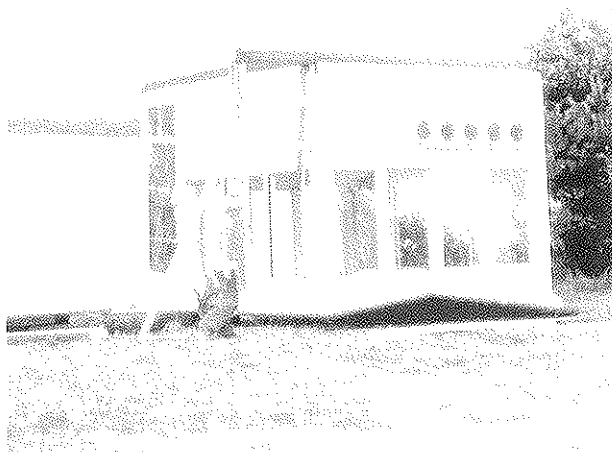
Loco-burgemeester S. de Haan van Vinkeveen is positief gestemd na de bijeenkomst. "Ze bekijken de dingen nuchter en dat moet ook om bewaard te blijven voor paniekstemmingen. Ze zien in dat het een onvoorziene gebeurtenis was en om de schijn des kwaads ter vermijden" een volledig onafhankelijke instantie het onderzoek naar de toedracht te laten verrichten. Ter vergadering blijkt dat er na de eerste verzakking nog zeven uur is doorgezogen. Dit zou niet anders hebben gekund. Toen men de zuigbuis wilde ophalen, bleek die vast te zitten, omdat die door de verzakking onder een laag van dertien meter zand was komen vast te zitten. Het uitschakelen van de zuiger zou technisch gezien niet mogelijk zijn geweest, omdat men dan niet meer weg zou kunnen. Pas om kwart over elf 's avond was de buis weer vrij en toen zou onmiddellijk zijn gestopt met de werkzaamheden.

De Amsterdamse wethouder voor Publieke Werken, Han Lammers, een uiterst regenteske PvdA-er, geeft opdracht om gedurende het onderzoek de zandwinning op te schorten.

Dat zou een financiële strop zijn van tussen de twee en driehonderdduizend gulden op weekbasis. De

Starttoren vóór het zuigen

Na de verzakking, zonder poten

Utrechtse gedeputeerde ir. Sikkes verklaarde erg blij te zijn dat de Amsterdamse wethouder begrip had voor de situatie, omdat hij die beslissing juridisch niet kon afdwingen. Amsterdam had anders een schadeclaim van drie ton per week kunnen indienen.

Handtekeningen

In Vinkeveen zit men ondertussen niet stil. De Vinkeveense afdeling van het Nederlandse Rode Kruis correspondeert met het provinciebestuur en wijst Gedeputeerde Staten op de mogelijke calamiteiten, die verzakkingen tot gevolg kunnen hebben en waardoor "onbetwistbaar de veiligheid van onze medemens op ernstige wijze in gevaar" zou kunnen worden gebracht. De Rode Kruis afdeling vindt dat het verlenen van concessies voor de zandwinning nauwelijks meer een handeling van behoorlijk bestuur kan worden genoemd en verlangt "onmiddellijk al die stappen te ondernemen die leiden tot volledige stopzetting van de zandwinning, hoe dan ook, in de Vinkeveense plassen en al die maatregelen te treffen, die de veiligheid van personen en goed doeltreffend waarborgen."

De actiegroep "Stop Zandzuigen" haalt in twee weken tijd meer dan 6800 handtekeningen op, die men wil aanbieden aan dr. Anne Vondeling, voorzitter van de Tweede Kamer. Zo wil men de 'zandzuigzaak' op een nationaal niveau tillen. Dit gebeurt begin op 9 september. Een week daarvoor is door het college van b. en w. van Amsterdam bekend gemaakt dat men per 15 november wil stoppen met zuigen. Daarna zou er alleen maar gezogen worden om de in de golven verdwenen landtongen weer op te spuiten. De actiegroep kan zich in dat besluit niet vinden. Een en ander betekent namelijk dat er in totaal nog een half miljoen kubieke meter zand zal worden weggebaggerd. De actiegroep wil juist onmiddellijke beëindiging van de werkzaamheden.

Protest-vaartocht

Op zaterdag 23 augustus draait een sportvliegtuigje enkele uren rondjes boven Amsterdam, Abcoude en Vinkeveen met op een sleepdoek de tekst "Help, Vinkeveen verzuipt". In het water doen zo'n 500 plezierboten mee aan een massale protestvaartocht langs de diverse jachthavens en langs de zandzuigers. Op spandoeken en borden staan allerlei leuzen, zoals: "S.O.S. Sie Ons Sinken", "Inpakken, wegwezen en zand erover", "Stop uitzuigerij", "Haal zand uit je ogen" en "Zandgravers zijn doodgravers". Ook het Utrechtse provinciebestuur moet het ontgelden: "Wij zijn niet tegen Bos en Kalis, maar tegen het ged(eputeerde) gajes" en "Utrechts gedonder, eiland ten onder."

Op maandagavond 1 september wordt tijdens een vergadering van de plassenraad bekend dat er een

reactie is van het Laboratorium voor Grondmechanica uit Delft. De verontwaardiging is groot als blijkt dat het instituut een gebied in het midden van de Noordplas aanwijst, waar onder voorwaarden voorlopig en verantwoord kan worden gezogen. Aanbevolen wordt om in plaats van 250 meter nu 400 meter uit de oever te blijven. Burgemeester drs. Th. A.M. Elsen vat het advies op eigen wijze samen: "Met andere woorden: Je kunt het daar nog eens proberen en als het dan weer fout gaat, kun je altijd nog stoppen. Dat is een ongelooflijke zaak." De brief geeft de plassenraad aanleiding om in een motie met klem aan te dringen op definitieve stopzetting van de zandwinning, herstel van de aangerichte schade en garanties van de gemeente Amsterdam ten aanzien van eventuele gevolgen van verdere calamiteiten.

Hogere instanties

Daarentegen laat het Utrechtse provinciebestuur aan Amsterdam weten geen bezwaar te hebben tegen het op beperkte schaal hervatten van het zandzuigen. Tot uiterlijk 31 december mag Amsterdam nog 1,12 miljoen kubieke meter zand uit de plassen halen, waarvan ongeveer een kwart gebruikt zal worden voor herstel van het starteiland.

Op woensdag 10 september - één dag nadat de voorzitter van de Tweede Kamer de protesthandtekeningen in ontvangst heeft genomen - wordt ten gemeentehuize van Vinkeveen de brief van b. en w. van Amsterdam bezorgd, waarin staat dat men de volgende dag de zandwinning zal hervatten. Het gemeentebestuur van Vinkeveen, dat al niet te spreken was over het uitblijven van een reactie op het telegram dat men de dag na de verzakking had gestuurd, vindt het besluit van Amsterdam teleurstellend.

Burgemeester Elsen stelt zichzelf op een persconferentie de vraag: "Of we dit nu maar weer op ons af moeten laten komen, zonder dat we met Amsterdam ooit op bestuurlijk niveau contact hebben gehad. Geografisch liggen we boven elkaar maar bestuurlijk zijn we erg afstandelijk. We zullen ons hierover tot hogere instanties wenden, want juridisch zie ik ook geen mogelijkheden meer dit tegen te gaan."(5)

Veiligheid

De gemeenteraad van Vinkeveen en Waverveen komt naar aanleiding van de brief uit Amsterdam de volgende dag in spoedzitting bijeen. Op dat moment is het Laboratorium voor Grondmechanica nog bezig met onderzoek op het starteiland. Amsterdam vindt het niet nodig de uitslag van dat onderzoek af te wachten

Voor de Vinkeveense bestuurders is het de

hamvraag waarom niet eerst de uitslag van dat onderzoek wordt afgewacht. Dat onderzoek werd volgens gedeputeerde Sikkes ingesteld "voor de veiligheid van mensen, voor Vinkeveen, voor heel Nederland, de wetenschap en de naam van de Nederlandse baggeraars in de wereld." Een maand later wordt dit onderzoek nog wel voortgezet, maar verklaart het Utrechtse provinciebestuur dat "een verder onderzoek naar de oorzaak van de grondverschuiving van minder betekenis is geworden."

Leeggeroofd

Tijdens de raadsvergadering komt naar voren dat in het oude dorp bij enkele woningen de funderingen wel twintig centimeter zijn verzakt en dat er muren van huizen aan de Kerklaan grote scheuren vertonen. De grondboringen in de plassen zouden daarom uitgebreid moeten worden, om de oorzaak daarvan vast te stellen. Wethouder A.C.M. Hoefs (KVP) betoogt dat "uit de boringen wel eens zou kunnen blijken dat wij redenen hebben om schadeclaims in te dienen. Amsterdam zal zich dan nog de haren uit het hoofd trekken dat het ooit onze plassen heeft leeggeroofd." Tijdens de vergadering wordt ook bekend dat Amsterdam de vorming van een recreatieschap zou hebben vertraagd en zelfs bedreigd zou hebben voor zo'n schap geen geld over te hebben als Vinkeveen niet gauw zou ophouden met het verzet tegen het zandzuigen. Volgens het

raadslid mevrouw Rita den Boer - van de lijst H(ergroepering) 70 - was dat "je reinste chantagepolitiek. Het is Amsterdam altijd alleen om de eigen economische belangen te doen geweest." (6)

De gemeenteraad besluit een kort geding aan te spannen tegen de hoofdstad om te bereiken dat het zandzuigen onmiddellijk wordt gestopt. Het actiecomité "Stop Zandzuigen" laat weten om desnoods de kosten van de procedure te zullen betalen.

In Vinkeveen is men niet alleen teleurgesteld en gegriefd. In Vinkeveen is men boos!

Met dank aan de heer en mevrouw Van Tol uit Mijdrecht voor het beschikbaar stellen van documentatie. Ook dank aan de heer en mevrouw De Haan uit Vinkeveen voor het beschikbaar stellen van beeldmateriaal.

- (1) Het Parool, 13 augustus 1975.
- (2) Idem, 14 augustus 1975.
- (3) De Ronde Vener, 20 augustus 1975.
- (4) Idem.
- (5) Het Parool, 11 september 1975.
- (6) Titels van publicaties onbekend, d.d. 12 en 18 september 1975.

Verder is gebruikt gemaakt van veel andere knipsels uit diverse dag- en weekbladen, die alle wel voorzien zijn van datum, maar niet van titel. Het gaat om artikelen uit de periode van 13 augustus 1975 tot 18 september 1975.

Een bovenmeester in Driehuis

door Fred de Wit

Onlangs overleed op zeer hoge leeftijd de in Mijdrecht geboren pater Werenfried van Straaten. Hij was de oprichter van de Oostpriesterhulp, een organisatie die tijdens de koude oorlog, en ook nu nog, hulp verleent aan de Oosteuropese landen. Hulp die zich niet alleen beperkt tot ondersteuning van de daar noodlijdende katholieke kerk maar ook tot het geven van voedsel, kleding en geld aan allen die daaraan behoefte hebben. Onafhankelijk van ras of geloofsovertuiging.

Hij was een aartsbedelaar, die door zijn preken menig portemonnee wist te openen. Vandaar dat hij overal bekendheid kreeg als de "Spekpater". Pater Werenfried heeft maar korte tijd in Mijdrecht gewoond. Enige jaren geleden heeft hij zijn vroegere parochiekerk nog bezocht en is toen vertrokken - hoe kan het ook anders - met een goed gevulde beurs waarmee hij zijn werk weer verder kon voortzetten. Er leven thans nog mensen in Mijdrecht die hem gekend hebben. Over Werenfried is ontzettend veel te vertellen maar in dit artikel gaat het over zijn vader, die in het begin van de vorige eeuw een aantal jaren bovenmeester van de school in Driehuis was.

De rooms-katholieke school in Driehuis.

Werenfried was de zoon van Evert van Straaten, die eerst meester was en in 1907 tot hoofd van de school werd benoemd. In het boekje Honderd Jaar R.K. Lagere School heeft pater C. Verwoerd een beeld geschetst van het leven op deze school in die tijd. Hij kon dit opschrijven uit zijn onfeilbare geheugen omdat hij zelf bij Van Straaten in de klas heeft gezeten. Vandaar dat het overlijden van de zoon Werenfried van Straaten een aanleiding is om eens even stil te staan bij het onderwijs in de Driehuischool van honderd jaar geleden.

Meester van Straaten

Nadat hij de kweekschool had afgelopen kwam Evert van Straaten als onderwijzer naar Mijdrecht. Hij ging in Wilnis wonen en wist in korte tijd veel vrienden in de parochie te maken. Het schoolbestuur was zeer tevreden over zijn prestaties omdat hij goed les gaf en in de klas de orde kon houden. Ondertussen studeerde hij in zijn vrije tijd voor de hoofdakte maar helaas zakte hij in 1905 hiervoor. Om extra lessen te volgen, zodat hij het diploma alsnog kon behalen, vroeg hij het schoolbestuur om een verhoging van zijn geringe salaris. Het schoolbestuur wees het verzoek echter af omdat de kas leeg was. Sinds 1889 werden de salarissen van de leerkrachten wel door de overheid betaald maar voor de schoolbesturen bleven er nog genoeg te betalen onkosten over. Evert zette echter door en binnen korte tijd lukte het hem wel om de hoofdakte te behalen. Door twee voorvallen kreeg de meester bij de kinderen ook de naam van mensenredder. Het gebeurde tijdens de speeltijd van half elf. Een van de jongens was achter een schutting gekropen, gleed uit en viel in de modderwetering die naast het speelplein liep. Van Straaten, door de kinderen gewaarschuwd, aarzelde geen ogenblik en trok de drenkeling weer op het droge. Kletsnat moest hij naar huis om zich te verkleden. Een paar jaar daarvoor had de broer van pater Verwoerd zich op het ijs gewaagd. Kennelijk was het ijs niet sterk genoeg, want hij zakte erdoor. De zoon van een andere onderwijzer zag het voorval gebeuren en schoot te hulp. Het lukte hem echter niet om de drenkeling op de kant te trekken. Gelukkig was de bovenmeester in de buurt die ze toen allebei op het droge trok. Ook in die tijd bood de school al mogelijkheden om "over te blijven". Dit gebeurde vooral in de winter voor de kinderen die wat veraf woonden. Kinderen uit de polder kwamen vaak op de klompjes naar school want de wegen waren slecht. Nu blijven de kinderen niet allen over vanwege de schoolafstand maar ook omdat de ouders beiden een baan hebben. De afstand speelde ook een belangrijke rol want de bisschoppen hadden verordend dat de katholieke kinderen beslist katholiek onderwijs moesten volgen. Van Oudhuizen en Hofland naar Driehuis lopen, met regen en sneeuw, viel vooral voor de kleinsten niet mee. Men mocht de kinderen ook niet meer thuis houden want in 1900 had de Tweede Kamer met 50 tegen 49 stemmen de leerplichtwet aangenomen. Je kan je nu niet meer voorstellen hoe het mogelijk was dat ruim honderd jaar geleden er kamerleden zijn geweest die onderwijs niet noodzakelijk vonden. Op de school in Driehuis kwamen de kinderen uit Wilnis en uit Mijdrecht. Veel kinderen van Protestantse huize gingen naar de school in de

Croonstadlaan. Het gebouwtje, want dat was het, werd in 1913 vervangen door een nieuwe school. Protestantse ouders stuurden hun kinderen ook nog naar de openbare school. Deze stond tegenover de hervormde kerk aan de Kerkstraat. Tijdens de koffiepauze kregen ze in Driehuis koffie uit een grote ketel welke klaargemaakt was door de "juffrouw" van de bovenmeester. De kinderen zaten dan gezellig dicht rond de kachel, want op de stookkosten werd door het schoolbestuur scherp gelet. Eens hadden de jongens zich vermaakt met het rood - gloeiend maken van de kachelpook en deze vervolgens laten afkoelen in de natte kolenbak. Want dat siste dan zo lekker. Doordat er zo zuinig mogelijk moest worden omgegaan met de kolenvoorraad hield men de ramen potdicht en was er nauwelijks ventilatie. Tijdens een middagles viel er plotseling een jongen flauw en later nog twee meisjes. Vastgesteld werd dat kolendamp in het klaslokaal hiervan de oorzaak was. Meester Van Straaten stuurde de leerlingen onmiddellijk naar huis en de ramen werden opengezet om de boel goed door te laten luchten. Verdere gevolgen had de kolendampvergiftiging gelukkig niet. Wat tegenwoordig ook niet meer kan voorkomen is het volgende geval. Toen de leerlingen hun gemaakte werk terugkregen, ontvingen sommigen een nieuwe lei terug. De meester had namelijk tijdens het corrigeren een stapeltje kapot laten vallen en hij vergoedde hiermee de per ongeluk toegebrachte schade.

Bovenmeester Van Straaten

Na het vertrek van bovenmeester Sluiter werd Van Straaten tot hoofd van de school benoemd en betrok hij de woning naast het schoolgebouw. Hij werd verliefd op een onderwijzeres van zijn school waarmee hij in 1909 trouwde. Zij kregen twee dochters en drie zoons die alledrie priester werden waaronder de "Spekpater". Oud-leerling pater Verwoerd, zelf leraar geschiedenis op het seminarie, zag achteraf dat in zijn schooljaren de Vaderlandse Geschiedenis nog al beknopt uit de bus kwam. In de muurkast van de twee hoogste klassen, lag een stapeltje onaantrekkelijke oude boekjes en hij herinnerde zich dat deze slechts een paar keer te voorschijn werden gehaald. Elk kind moest dan op zijn of haar beurt een stukje lezen. De gebeurtenissen uit de 16^e en de 17^e eeuw bleven maar liever onaangeroerd voor de katholieke kinderen en het "Wilhelmus" en het lied "Piet Hein", waarin de daden van de grote oorlogsheld werden bezongen, werden ook niet geleerd. Maar in 1906, bij de derde eeuwherdenking van de geboorte van Michiel de Ruyter, die vooral tegen de Engelsen en de kapers vocht, kwam er een portret van de

Bovenmeester Van Straaten. ca. 1909. Foto eigendom van Mw. Verkade-Kockmann Mijdrecht

admiraal in de school te hangen en werd het lied” In een blauw geruite kiel” geleerd. Bij de geboorte op 30 april 1909 van prinses Juliana kregen de kinderen een speciale traktatie, welke waarschijnlijk door de gemeente werd betaald. Schoolreisjes, zoals tegenwoordig, waren toen nog onbekend. Bij de prijsuitdeling op het einde van het schooljaar deelde meester Van Straaten geen stuk speelgoed meer uit maar verving dit door een boek. Hieruit konden de

kinderen dus nog eens iets opsteken. Het onderwijzend personeel van de Driehuischool kreeg ook te maken met het ongeoorloofd schoolverzuim. In 1900 bedroeg dit op de openbare school bijna negen procent en het zal op de school in Driehuis niet veel anders zijn geweest. Voor het grootste deel werd dit verzuim veroorzaakt door de grote armoede in de gezinnen. De kinderen moesten reeds op zeer jonge leeftijd meehelpen het gezinsinkomen te vergroten. De commissie tot wering van het schoolverzuim moest dan optreden, maar geconfronteerd met de oorzaken van het verzuim konden zij hiervoor vaak wel begrip voor opbrengen. Ook de omstandigheden in de lokalen waarin de kinderen les kregen, liet vaak veel te wensen over. Het stonk er vaak omdat de ventilatie onvoldoende was. Het schoolmeubilair liet te wensen over en de kinderen zaten te dicht op elkaar. Pas in 1905 werd het gebruik van zitbanken met rugleuningen verplicht gesteld en kwamen er minimale eisen voor het vloeroppervlak per leerling.

Een nieuwe school.

In 1912 werd op dezelfde plek als de oude school een nieuwe school gebouwd, nu van twee verdiepingen. Architect was Hoogenkamp uit Doesburg, de vorige standplaats van de pastoor. De raming van de bouwkosten was 26.000 gulden. In tegenstelling tot het openbaar onderwijs werd een klein gedeelte van de gemaakte kosten door het Rijk vergoed. Het meeste geld moest uit particuliere bronnen komen. In september 1913 kwamen de zusters van Schijndel naar Mijdrecht. Zij begonnen met een kleuterschool, in 1917 gevolgd door een meisjesschool. Nu de nieuwe school er stond, zocht meester Van Straaten een nieuwe uitdaging. Hij solliciteerde naar IJsselstein en werd daar aangenomen. Het schoolbestuur betreurde zijn vertrek maar accepteerde zijn motieven. Na IJsselstein volgden nog verschillende standplaatsen. Ondertussen behaalde hij nog verschillende diploma's in Frans, Duits en Engels, waardoor het mogelijk werd dat hij in september 1925 in Eindhoven werd benoemd als hoofd van de Centrale Muloschool. Tijdens de Duitse bezetting op 1 februari 1941 nam hij ontslag. Zijn laatste levensjaren bracht hij door in Huize St. Anna te Nijmegen waar hij op 12 oktober 1962 stierf.

Geraadpleegde bronnen:
Streekarchief Vecht en Venen. Archief gemeente Mijdrecht.

Geraadpleegde literatuur:
C. Verwoerd e.m. Honderd Jaar R.K. Lagere School Mijdrecht-Wilnis. (niet in de handel)

De Baambrugse Zuwe: Ontsluitingsweg?

door Jan Rouwenhorst

In het maartnummer schreven Joop Frankenhuizen en Fred de Wit een artikel over de geplande aanleg van de A3. Aan het begin van de jaren '70 had Rijkswaterstaat deze autosnelweg ingetekend door het grondgebied van Mijdrecht. De nieuwe rijksweg zou door de polder Groot-Mijdrecht lopen en iets ten westen van de latere woonwijk Hofland over de Kerkvaart gaan. Via het tracé van de Schattekerkerweg over de Kromme Mijdrecht zou de A3 in de richting van Nieuwkoop worden aangelegd. Het is er niet van gekomen.

Ter inleiding van dat artikel werd gemeld dat het gebied van de Ronde Venen in vroegere eeuwen slechts drie ontsluitingsroutes had. Het betreft de zuwen van Mijdrecht (naar Uithoorn), Wilnis (naar Woerden) en Ter Aa (naar Utrecht). Hierop is gereageerd door de heer Jac. Pothuizen uit Vinkeveen. Hij meldt dat ook de Baambrugse Zuwe al eeuwen een doorgaande verbinding vormt. De weg gaf namelijk via Baambrugge en Abcoude aansluiting op Amsterdam en over Loenersloot, Loenen en Breukelen is Utrecht te bereiken. De heer Pothuizen schrijft dat de weg als "Vinckerveender Zuwe" staat ingetekend op een kaart van de 17^e eeuwse cartograaf Balthasar Floris van Berkenrode. (1)

Op verzoek van het Departement van Oorlog moesten alle burgemeesters in de zomer van 1815 een vragenlijst invullen over de algemene toestand van hun gemeente. Een en ander was bedoeld "ten nutte van 's lands dienst" en moest "het nauwkeurigst en met de meeste promptitude (...) geleverd worden."

Eén van de 38 vragen betreft de opsomming van "wegen, strekkende naar de naast omliggende plaatsen en derzelve aard en gesteldheid in onderscheidene seizoenen, alsmede door welke soort van gronden, het zij bouwland, weiland enz. Derzelve gemiddelde breedte in voeten en lengte in uren gaans." (2)

De Baambrugse Zuwe wordt omschreven als de uitweg, die naar Amsterdam op Baanbrug gaat. De weg is één uur gaans lang en 16 tot 18 voeten breed. Terloops bericht burgemeester Kroes nog even de inzet van de bevolking. Want hij laat de commissaris-generaal in Den Haag weten dat de weg "ook meest altoos redelijk bruikbaar" is, "nadat de ingelanden daaraan grote kosten besteed hebben." En fijntjes voegt hij daaraan toe dat inwoners van de gemeente Loenen - "door het aanvoeren van nietige uitvluchten" - hun deel van de Ter Aase Zuwe niet verbeteren. Daardoor zou die weg naar de provinciehoofdstad tenminste acht van de twaalf maanden onbegaanbaar zijn. (3)

Het ongenoegen over de slechte verbinding naar Utrecht bestaat meer dan honderd jaar later nog. Want in 1937 betuigt het college van b. en w. van

Vinkeveen adhesie met het gemeentebestuur van Mijdrecht dat betoogt dat "de gemeenten een goede verbinding nodig hebben met de stad Utrecht en (dus) niet geheel meer zijn aangewezen op Amsterdam." (4) Het provinciebestuur heeft dan al diverse malen gesproken over "de weg nr. 19" van het provinciaal wegenplan van Uithoorn naar Vreeland. Hetzelfde jaar gaat het provinciebestuur akkoord met de aanleg van een weg door de Vinkeveense plassen. Het tracé - dat nu deel uit maakt van de provinciale weg S-21 - was ontworpen door de hoofdingenieur van de provinciale waterstaat. Zijn naam is ir. Anton Adriaan Mussert, initiatiefnemer en algemeen-leider van de in 1931 opgerichte Nationaal Socialistische Beweging (N.S.B.). (5) Ligt hier wellicht een verband met de relatief grote NSB-aanhang in Vinkeveen bij de vooroorlogse verkiezingen? In april 1935 deed de NSB voor het eerst mee aan de verkiezingen. In Vinkeveen behaalde de Beweging 9,3% van de stemmen, in mei 1937 was de uitslag 6,3% en in april 1939 was de Vinkeveense aanhang weer gestegen tot ruim 7,1%. Die uitslag is bijna het dubbele van de landelijke aanhang. (6)

Er was nog onderzocht of de verbinding niet via de Baambrugse Zuwe zou kunnen lopen. Daarbij ging het o.a. om het kostenaspect. Maar uit nadere bestudering bleek dat niet raadzaam. De Baambrugse Zuwe was totaal ongeschikt als moderne verkeersader. De toegang via de nauwe Herenweg voldeed niet; bovendien zou de doorstroming van het verkeer belemmerd worden door de rechthoekige bocht vanaf de Herenweg; de verhardingsbreedte van de Zuwe was maar drie meter en toen al vonden regelmatig verzakkingen plaats "bij het thans over de weg toegelaten beperkte verkeer." Om voldoende draagvermogen te krijgen zou de vele meters dikke veenlaag onder de weg vervangen moeten worden door zand. En dat zandbed zou dan op zijn beurt tot gevolg hebben dat het veenpakket aan weerszijden van de zuwe zou worden opgeperst. En dat zou weer tot schade kunnen leiden aan woningen en bedrijven langs de zuwe. Bovendien zou het verkeer gebruik moeten maken van het bochtige tracé tussen Baambrugge en Loenersloot. De aan de uitvoering van dit plan verbonden kosten werden hoger ingeschat dan die voor de nieuwe weg van ongeveer 3,5 kilometer

A. A. Mussert
Waterbouwkundig ingenieur

lengte door de plassen en het daarop aansluitende deel tot aan Loenersloot bij het toenmalige Merwedekanaal. (nu Amsterdam-Rijnkanaal, jr.) De raming van de aanlegkosten van de nieuwe weg bedroeg ruim vier miljoen gulden. Met de uitvoering van de werkzaamheden werd in 1940 begonnen en het rijk had als voorwaarde gesteld dat het wegdeel binnen vier jaar klaar moest zijn. (7)

De destijds gesuggereerde nieuwe bestemming voor de Baambrugse Zuwe is verrassend: "Wellicht kan deze Zuwe als rijwielpad worden gebezigd (...)." (8)

(1) De kaart bevindt zich in het Rijksarchief Utrecht onder inv. nr. Top. Atlas 51-2, blad 2. Een foto van de kaart is in het bezit van Jan Rouwenhorst.

(2) De Utrechtse gemeenten in 1815 (uitgave van de provincie Utrecht, 1972), pag. 10.

(3) Idem, pag. 114.

(4) De Ronde Venen. Courant voor Mijdrecht, Wilnis, Vinkeveen (...), 27 november 1937.

(5) Mussert werd op 12 december 1945 door het Bijzonder Gerechtshof te Den Haag ter dood veroordeeld. De Bijzondere Raad van Cassatie bevestigde het vonnis op 20 maart. Op 7 mei 1946, om half zeven 's ochtends, werd de 51-jarige Mussert geëxecuteerd. In juni 1956 werd zijn stoffelijk overschot "gestolen" uit het graf op de algemene begraafplaats in Den Haag. Dit gebeurde nadat bekend geworden was dat het bewuste deel van de begraafplaats later dat jaar zou worden geruimd en nadat de minister van Justitie had geweigerd in te gaan op het verzoek van Musserts' zus Coby, die toestemming had gevraagd voor een herbegraving in stilte. Zie: Jan Meyers, Mussert, een politiek leven, Amsterdam 1984.

(6) Archief Gemeente De Ronde Venen, Archief Vinkeveen 16.-1935, inv. nr. 452. Archief Vinkeveen 1936-1970, inv. nrs. 353 en 360. In 1935 en 1939 werden er verkiezingen voor de Provinciale Staten gehouden, in 1937 ging het om de enige verkiezing voor de Tweede Kamer, waaraan de NSB heeft deelgenomen. De landelijke percentages voor de NSB waren in 1935 (PS) 7,9%, in 1937 (TK) 4,2 en in 1939 (PS) 3,8%. Zie: L. Sinner, De wortels van de Nederlandse politiek, Amsterdam 1973, blz. 194-195 en L. de Jong, Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog, deel I, Den Haag 1969, blz. 345.

(7) De Ronde Venen, d.d. 27 november 1937, 4 december 1939, 1 maart 1940 en 31 mei 1940.

(8) Idem, 27-11-1937.

Mededelingen

Opening nieuwbouw RABObank

Op 20 juni jl. waren we getuige van de heropening van het nieuwe Rabo-gebouw in het Mijdrechtse centrum. Een werkelijk schitterend bankgebouw staat de aldaar werkzame bankmedewerkers ter beschikking. Ruime werkplekken en kantoren en een keurige ontvangstruimte voor de 'leden', de klanten.

De historische vereniging is blij met de steun, die zij van de plaatselijk RABO-vestiging ontvangt. Heel leuk is het ook, dat we als vereniging het spits mochten afbijten bij het verzorgen van een bescheiden expositie in het nieuwe gebouw.

Zowel in de etalageruimte tussen de ontvangsthal en de straat, alsook in enkele directiekantoren hebben leden van onze vereniging een aantal historische attributen kunnen tentoonstellen. Nog niet gezien? Ga dan gerust eens kijken. Ook een vervolgexpositie later dit jaar over de historie van het boerenleenbankbankwezen zal door leden van onze historische vereniging verzorgd worden.

Bibliotheek

Gericht zoeken is niet altijd even makkelijk. Om u het zoeken te vergemakkelijken heeft onze archivaris de beschikking over diverse hulpmiddelen.

Uitgebreide catalogi van de beschikbare archiefstukken kunt u raadplegen alvorens aan te geven, welke u wilt gebruiken. Maar ook onze website biedt hiertoe volop gelegenheid. Met een uiterst gebruiksvriendelijk zoekscherm kunt u snel vinden wat u zoekt.

Leesmap

In de verenigingsbibliotheek in het streekarchief te Mijdrecht is ook een leesmap. Hierin worden alle interessante stukken opgenomen, die we van buitenaf aangereikt krijgen. Uitnodigingen voor lezingen, excursies en activiteiten van zusterverenigingen uit de omgeving. Publicaties en aankondigingen van presentaties over vele diverse historische onderwerpen. Genealogie, archeologie, monumentenzorg, heemkunde, paleografie en nog veel meer. Uitgaven van nieuwe boeken of recensies hiervan. Het is er allemaal. En als het er niet is, dan zal Ton Hagen u graag verder helpen.

Lezingen en excursies

Jarenlang heeft mevrouw Riet Pietersen uit Wilnis de lezingen verzorgd, die we veelal koppelen aan onze jaarvergaderingen of recepties. Ook avondvullende programma's en uitstapjes naar historische evenementen in de buurt heeft zij voor ons geregeld. Inmiddels hebben we afscheid genomen van Riet als bestuurslid.

U snapt het al, we zouden het heel prettig vinden als iemand anders zich meldt om de lezingen en excursies voor onze verenigingsbijeenkomsten te organiseren. We streven naar vier bijeenkomsten per jaar. Iets voor u? Geef dan s.v.p. een seintje aan één van de bestuursleden. Vast bedankt.

Veenmuseum

Onlangs zijn enkele bestuursleden benaderd door een onderzoekmedewerkster, die in opdracht van het Veenmuseum een beleidsplan zal opstellen voor het museum in Vinkeveen. In de gesprekken hebben we kunnen aangeven wat de relatie van het museum is met onze vereniging en met het archief. Publicatie van de uitkomsten volgt later.

Vanaf 2 augustus toont de Stichting 'Historische Vaarboerderij' in het museum 'In de Veenen' een expositie in het kader van "2003 het jaar van de boerderij". De expositie getiteld "Van loshuis tot veelust" geeft de ontwikkeling weer van boerderijen in het gebied van De Ronde Venen vanaf het de grote ontginning tot heden. Het gaat vooral over de ontwikkeling van de vormgeving van boerderijen, waarbij ook aandacht is voor het boerenleven en het behoud van nog aanwezige gebouwen. Er is zelfs een video te zien van een toekomstige boerderij. Daarnaast wordt getoond de recente vloervondst van een tweeluik uit een oud-Vinkeveense boerderij, een anecdote van Chiel de Kledder en de douche van Mw. Jimmink.

Het museum is gevestigd op het terrein van jachthaven Börger, Herenweg 240 te Vinkeveen. Openingstijden: di-wo-do-za van 14.00-17.00 uur

Websites.

Met de tegenwoordige communicatiemogelijkheden is ook het doen van historisch onderzoek een stuk makkelijker geworden. Op het wereldwijde web zijn talloze interessante sites te vinden. We geven een paar tips:

www.uwstamboomonline.nl

www.nationaalarchief.nl

www.romeinsschip.nl over het gevonden schip in Leidsche Rijn

www.grotegeschiedenisquiz.nl gewoon voor de leukigheid. U speelt met twee andere bezoekers de quiz on line op snelheid

www.genlias.nl voor genealogisch onderzoek via het rijksarchief

familysearch.org ook een brede site opgezet door de Mormonen in de VS

vinkeveen.nu een site met vele foto's over Vinkeveen vroeger en nu

www.genealogie.hccnet.nl een website waar u tegen betaling uw eigen genealogisch onderzoek kunt laten vormgeven en begeleiden door de gebruikersgroep van de HCC.

Automatische incasso

Hierboven is al enkele keren verwezen naar de zegeningen van de moderne tijd. Onderzoekers en belangstellenden in geschiedenis weten dat de ontwikkelingen in de maatschappij soms snel, soms langzaam gaan. Vroeger ruilden we onze producten die we zelf produceerden. Later zijn we geld gaan gebruiken, munten.

De laatste jaren wordt ook dit geld steeds minder gebruikt. Via de computer kunnen we nu betalingen regelen of de getalletjes automatisch af laten schrijven. Een groot gemak.

Ook de contributie voor historische vereniging de Proosdijlanden willen we zoveel mogelijk automatisch gaan innen. Dat is zowel goedkoper als ook makkelijker. Bij deze Koerier vindt u een briefje met uitleg. We hopen dat heel veel leden gehoor zullen geven aan deze oproep. Bij voorbaat dank.

Nieuwe leden over de periode mei, juni en juli 2003

Fam. P. Van Merkestein Vinkeveen
Dhr. J.H. Pohl Vinkeveen
Dhr. H. van den Berg Uithoorn
Mevr. M. Graveland Wilnis
Dhr/mevr C. Buur Wilnis
Mevr. A. Oudshoorn Mijdrecht
Dhr/mevr. Pater Mijdrecht
Dhr/mevr J.Nap Wilnis
Dhr/mevr W. Schreurs Wilnis
Mevr. S.E. De Wit Mijdrecht
Mevr. R. Oostveen Harmelen
Dhr. R.A.H. Van Scheppingen Wilnis

maatschappelijke **betrokkenheid** vanzelfsprekend Rabobank

Kunst. Cultuur. Sport. Evenementen.

De Rabobank is er altijd bij. Midden in de samenleving. Want als coöperatieve vereniging weten wij wat samenwerken betekent. Samen werken aan gemeenschappelijke doelstellingen. Kortom: **Rabobank De Ronde Venen** is er ook voor u. Behalve financiële steun, stellen wij ook andere middelen beschikbaar. Het gaat bij ons niet alleen om bankieren. Daar waar nodig dragen wij ons steentje bij aan de leefbaarheid en duurzaamheid van de lokale gemeenschap. **Onze betrokkenheid tonen dus!**

Rabobank
De Ronde Venen
Bezoekadres:
Industrieweg 42, Mijdrecht
Postbus 23
3640 AA Mijdrecht

Rabobank
De Ronde Venen